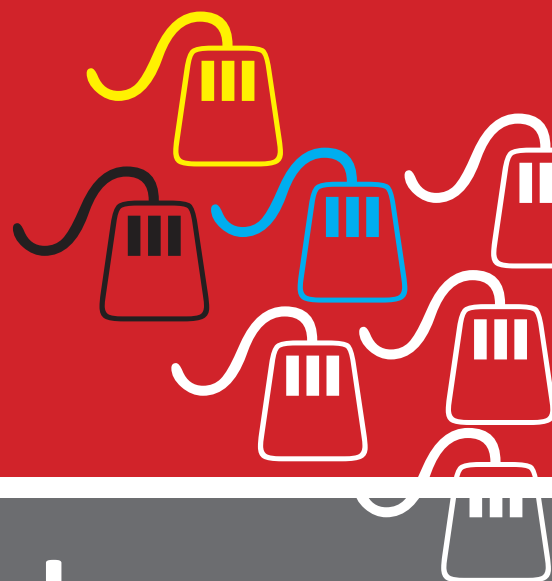

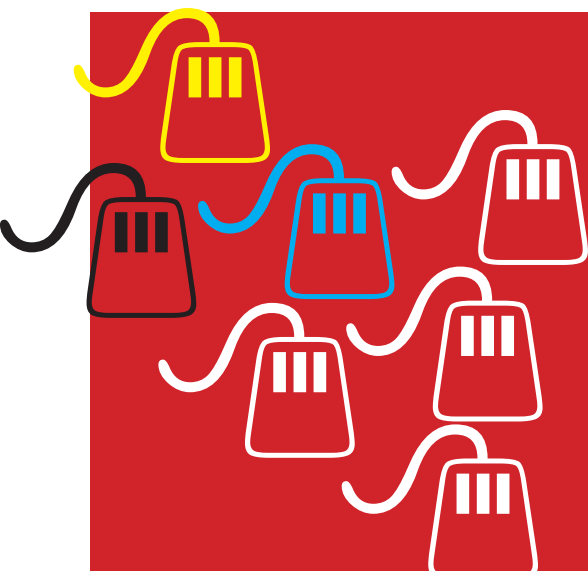
2011

NARODOWY
SPIS
POWSZECHNY
LUDNOŚCI
I MIESZKAŃ

Raport

Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011
w ocenie mniejszości ukraińskiej

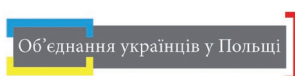

Projekt „Działania na rzecz zwiększenia udziału społeczności ukraińskiej mniejszości narodowej w Narodowym Spisie Powszechnym Ludności i Mieszkań 2011 r.” zrealizowano w ramach programu „Demokracja w Działaniu” Fundacji im. Stefana Batorego

**FUNDACJA
BATOREGO**
M. STEFANA

Projekt realizowany przez:

Українське товариство
Союз українців Підляшшя

Związek Ukraińców w Polsce
ul. Kościeliska 7
03-614 Warszawa
tel. 22 679 96 77
fax 22 679 96 95
e-mail: sekretariat@ukraina.com.pl
www.zup.ukraina.com.pl

Spis treści

Wstęp	5
I. Ocena przygotowań do Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 w zakresie problematyki narodowościowo-etnicznej	9
II. Spis w ocenie organizacji pozarządowych mniejszości ukraińskiej	21
III. Akcja informacyjna ukraińskich organizacji pozarządowych	27
IV. Aktywność wolontariuszy	33
V. Wnioski końcowe	35
Załącznik 1. Wybrane przykłady aktywności społeczności ukraińskiej w Polsce w trakcie NSP 2011	39
Załącznik 2. Aktywność mniejszości w trakcie NSP widziana przez media	51

Wstęp

Narodowy Spis Powszechny (NSP) 2011 traktowany był przez przedstawicieli mniejszości jako ważny czynnik, który wpłynać będzie na sytuację poszczególnych środowisk mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce w kolejnych latach. Tym bardziej, że po przeprowadzeniu spisu – jak pokazują doświadczenia z 2002 r. – w ocenie rezultatów nie są brane pod uwagę zastrzeżenia dotyczące jego przebiegu, wiarygodności, metodologii, a dane spisu bardzo często są traktowane (i przytaczane), w tym także przez organy administracji państwowej, jako oddające obiektywny stan. Liderzy mniejszości brali również pod uwagę fakt, iż dane spisu 2011 r. zaowocują także bezpośrednimi skutkami prawnymi wynikającymi m.in. z ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym z 6 stycznia 2005 r. (chodzi m.in. o możliwość, w zależności od procentowego udziału mniejszości w społeczności lokalnej, ustanowienia dwujęzycznych tablic czy też używania języka mniejszości jako tzw. języka pomocniczego, pośrednio także o wielkość środków przekazywanych na projekty służące zachowaniu języka i tożsamości kulturowej mniejszości zwłaszcza przez organy samorządu terytorialnego)¹.

¹ Prawdopodobnie zespół przygotowujący metodologię do NSP 2011 r., nie wziął pod uwagę publikacji pod red. Lucjana Adamczuka (GUS) oraz Sławomira Łodzińskiego: „Mniejszości narodowe w Polsce w świetle Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 r.”, w której akcentowano znaczenie naukowe i polityczne uzyskanych danych spisowych, wskazano ułomności i problemy metodologiczne związane z pytaniami etnicznymi. Publikacja ta stanowiła pewnego rodzaju rekomendację, w oparciu o którą można było przygotować kolejny spis. Autorzy pracy zwracali m.in. uwagę na uwarunkowania wynikające z różnic między szacowaniem a uzyskanymi w spisie danymi dotyczącymi narodowości. W pracy tej zwracano uwagę na ważne konsekwencje spisu dla różnych grup mniejszościowych.

Przedstawiciele mniejszości narodowych i etnicznych, w tym także reprezentujący je członkowie Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych, w trakcie przygotowań do NSP 2011 starali się akcentować na te możliwe czynniki, które mogłyby zniekształcić wyniki spisu. Stąd brały się liczne wnioski, postulaty i dyskusje z przedstawicielami Głównego Urzędu Statystycznego i innych instytucji państwowych w trakcie posiedzeń KWRiMNiE w latach 2010 i 2011 oraz w trakcie spotkania z kierownictwem GUS zorganizowanym 22 lipca 2010 r. Ważnym etapem wykrystalizowania pozycji odnośnie NSP 2011 była Międzynarodowa Konferencja Naukowa zorganizowana z okazji piątej rocznicy wejścia w życie *Ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym* pt. „Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce na tle europejskim” zorganizowanej we wrześniu 2010 r. w Lublinie.

W ocenie przedstawicieli mniejszości czynników mogących zniekształcić wyniki NSP 2011 było wiele, poczynając od uwarunkowań historycznych i świadomości społecznej (pokutujących zarówno wśród większości, jak i samych mniejszości)², poprzez nie uświadamianie specyfiki zagadnień tożsamości grup mniejszościowych (w okresie PRL oraz w latach po 1989 poddawanych ogromnej presji asymilacyjnej), doboru osób przygotowujących spis, po kwestie techniczne (ograniczony dostęp do Internetu w części obszarów Polski). Niepokój i brak zaufania do instytucji państwa wzmacniały pojawiające się niejasności związane z metodologią spisu, charakterem i praktyczną realizacją akcji informacyjnej skierowanej do ogółu społeczeństwa i do społeczności mniejszościowych w szczególności.

Wiosną i latem 2010 r. dyskusja (i spór pomiędzy GUS a organizacjami mniejszości) odnośnie przygotowania NSP 2011 skoncentrował się wokół zagadnienia brzmienia pytań dotyczących się tożsamości narodowej i językowej w kwestionariuszu spisowym oraz – dość niespodziewanie – na sposobie określenia liczebności mniejszości w przypadku zadania dwóch pytań o tożsamość respondenta. Z niezrozumiałych, nie tylko dla liderów mniejszości, przyczyn postulaty mniejszości dosyć

² O czym świadczą badania CBOS dotyczące stosunku Polaków do mniejszości narodowych i stosunku Polaków do innych narodów, patrz. http://www.bezuprzedzen.org/doc/stosunek_polakow_do_innych_narodow_CBOS_01_2010.pdf

długo były nieuwzględniane przez GUS oraz blokowane przez niektórych pracowników MSWiA. Takie działania urzędników państwowych przyczyniały się w bezpośredni sposób do opóźnienia akcji informacyjnej i wstrzymywały zaangażowanie się w promocję spisu organizacji mniejszości narodowych i etnicznych.

Należy wyrazić satysfakcję i uznanie, że w wyniku m.in. interwencji ministra Tomasza Siemoniaka, sekretarza stanu w MSWiA, zaangażowaniu członków Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych oraz naukowców z kilku placówek naukowych we wrześniu 2010 r. udało się znaleźć wyjście z impasu. W trakcie lubelskiej konferencji poświęconej doświadczeniom funkcjonowania Ustawy o mniejszościach udało się wypracować i doprowadzić do zaakceptowania przez GUS wariantu pytań spisowych umożliwiającego zadeklarowanie przez uczestników NSP 2011 tzw. podwójnych tożsamości.

Dopiero po wyjaśnieniu powyższych kwestii możliwym stało się podjęcie kolejnych, nie mniej ważnych zagadnień dotyczących spisu. Wielkie nadzieje wśród mniejszości wzbudziło zapoczątkowanie po XXV posiedzeniu KWRiMNiE w grudniu 2010 r. dialogu między GUS i przedstawicielami organizacji pozarządowych mniejszości narodowych w Komisji Wspólnej nt. promocji spisu wśród mniejszości (w ocenie części liderów stało się to jednak zbyt późno, okres połowy 2010 i początku 2011 r. został częściowo stracony).

I. Ocena przygotowań do Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 w zakresie problematyki narodowościowo-etnicznej

Pomimo zgody co do kwestionariusza pytań, jak pokazały XXV posiedzenie KWRiMNiE 20 grudnia 2010 r. oraz XXVI posiedzenie KWRiMNiE 16 lutego 2011 r., na dwa miesiące przed spisem nadal istniały bardzo ważne, wręcz fundamentalne, rozbieżności związane np. metodologią NSP 2011, które wymagały wyjaśnienia i jasności. Znaczenie i ranga poszczególnych problemów była często różna, wszystkie jednak mogły wpłynąć na wyniki spisu, zniekształcając je. Wielość i skala problemów, które istniały u progu Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 w zakresie problematyki narodowościowo-etnicznej spowodowały, iż zasadnym stało się zaistnienie wątpliwości, czy wyniki tegorocznego spisu będą oddawać rzeczywistą strukturę narodowo-etniczną i językową Rzeczypospolitej.

1. Chodzi m.in. o kwestie ogólne, gdyż one stwarzają najszerszy kontekst. Warto zarysować – na roboczo – czynniki, które mogły doprowadzić do zniekształcenia wyników spisu w stosunku do stanu faktycznego, czyli rzeczywistej struktury narodowo-etnicznej i językowej kraju.

A. Na pierwszym miejscu należałoby wymienić uwarunkowania historyczne i stan świadomości społecznej, wynikiem czego było stwierdzenie, że wśród osób należących do mniejszości występują obawy przed otwartym zadeklarowaniem mniejszościowej przynależności. Faktem jest, że nadal wśród wielu mniejszości takie obawy istnieją i są empirycznie stwierdzalne, mogą więc w istotny sposób

wpłynąć na wyniki spisu. Z tym związane były również obawy, że deklaracje spisso-
we mogą zostać w jakiś sposób ujawnione³.

B. Ważnym czynnikiem okazał się brak świadomości złożoności problematy-
ki mniejszościowej ze strony części osób przygotowujących i realizujących spis
(o czym przedstawiciele mniejszości niejednokrotnie mogli się przekonać w trak-
cie zeszłorocznych przedspisowych dyskusji z ówczesnym kierownictwem GUS).
Ten czynnik spowodował, że nie zostały podjęte wszystkie możliwe działania, któ-
re mogłyby zneutralizować zjawiska potencjalnie zniekształcające wyniki spisu
oraz zmobilizować do samospisu jak największe rzesze obywateli wywodzących
się z mniejszości⁴.

C. Objęcie spisem jedynie części populacji (20%) powodowało obawy, że na
poziomie regionalnym, a tym bardziej lokalnym, nie da się uzyskać wiarygodnych
wyników dotyczących struktury narodowościowo-etnicznej i językowej. Argumen-
tacja, iż istnieje metodologia, która pozwala na podstawie próby reprezentatywnej
uzyskać obraz całego społeczeństwa, nie uwzględnia faktu, że w tym przypadku
istotnym jest także obraz lokalny, jak również tego, że w przypadku badań naro-
dowościowo-etnicznych jednocześnie nakładają się na siebie różnorodne czynniki
mogące zniekształcić wyniki. Niemniej ważnym czynnikiem jest fakt, że wyników
odnoszących się do tożsamości narodowej i języka nie można (w praktyce) skon-

³ Nie ma obecnie danych ogólnopolskich, które weryfikowałyby to stwierdzenie, należało jednak
brać pod uwagę bariery, które uniemożliwiają uzyskanie rzetelnych danych. Należy brać pod uwagę
poziom/stopień zaufania przedstawicieli spisowanych grup do badań takich jak NSP i ogólnie do
organów państwa mających chronić uzyskiwane dane oraz poziom obaw przed wykorzystaniem
tych danych dla różnych celów. W/w problemy odnoszą się do zachowania poufności i rzetelności
danych etnicznych uzyskiwanych ze spisów oraz ich tzw. wysoką drażliwość społeczną. Wydaje się,
że ten element był mało dostrzegany – świadczy o tym poziom współpracy GUS z organizacjami
mniejszości oraz realizacja przez Urząd poszczególnych etapów prac przygotowawczych NSP 2011.

⁴ Należy sformułować pytanie, czy zaistniał w tym przypadku brak świadomości złożoności pro-
blematyki mniejszościowej ze strony zespołu przygotowującego Spis. Należałoby się zastanowić,
czy nie mamy do czynienia z częściowym lekceważeniem tej problematyki ze strony GUS. Sposób
przygotowania i realizacja tego badania mogą świadczyć o praktyce marginalizowania kwestii et-
nicznych. Sposób doboru próby, czy brak przejrzystych „narzędzi” do zliczenia uzyskanego mate-
riału mogą także świadczyć o braku odpowiedzialności.

frontować z informacjami pozyskanymi z innych źródeł, jak w przypadku odpowiedzi na pozostałe pytania.

D. Innowacyjny sposób przeprowadzenia spisu z wykorzystaniem nowoczesnych technik otwierał oczywiście nowe możliwości, ale jednocześnie – w przypadku braku informacji – niósł za sobą poważne niebezpieczeństwa. Szczególnie istotnym czynnikiem zagrażającym właściwemu przeprowadzeniu spisu był deficyt pełnej informacji o spisie, co było wyraźnie odczuwalne zarówno przed jego początkiem, jak i w trakcie trwania. Brak było wśród społeczeństwa wiedzy na temat różnic pomiędzy klasycznym spisem a spisem 2011 r. Dotyczyło to zresztą nie tylko mniejszości i problematyki narodowościowo-etnicznej (co było sygnalizowane przez wolontariuszy przez cały okres NSP 2011). Ten czynnik w przypadku ustalenia wielkości populacji „mniejszościowej” może mieć w naszej ocenie szczególnie daleko idące skutki.

2. Poważnym problemem było traktowanie przez część urzędników państwowych i samorządowych różnych szczebli realnie istniejących zagrożeń, które pojawiły się w trakcie spisu w zakresie problematyki narodowościowo-etnicznej jako „sprawy samych mniejszości”. Można było usłyszeć np. stwierdzenia: „To mniejszości powinny zadbać o to, aby ich członkowie deklarowali swoją narodowość”, „Mniejszości powinny docierać do ludzi”, „Organizacje mniejszości powinny informować o zasadach spisu” itp. Oczywistym jest, że uzyskanie obiektywnych rezultatów spisu stało się dla mniejszości priorytetową kwestią. Niewłaściwym było jednak obarczanie odpowiedzialnością za uzyskanie prawdziwego obrazu struktury narodowościowo-etnicznej kraju. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań przeprowadza państwo i to ono żąda od swych obywateli odpowiedzi na różnorodne pytania, w tym dotyczące tożsamości narodowej, języków, wyznania. Tak więc w naszej ocenie to państwo powinno ze swej strony zrobić wszystko, aby obywatele gotowi byli bez żadnych obaw na te pytania zgodnie z prawdą odpowiedzieć. Jeżeli doszło do zdiagnozowania problemów i zagrożeń, to w celu ich zniwelowania koniecznym było podjęcie działań przez państwo, a nie cedowanie tego na organizacje mniejszościowe, które nie mają

ku temu środków, możliwości i potencjału. Padało również stwierdzenie: „Aby zaistnieć, mniejszości muszą być aktywne i wykorzystać możliwości, które daje samospis internetowy”. Tego typu twierdzenie było prawdziwe, ale jednocześnie pojawiło się pytanie: dlaczego część obywateli musi wykazywać nadzwyczajną aktywność, aby móc realizować swoje prawa obywatelskie, a inna część może pozostać bierna.

3. Ze strony GUS w trakcie dyskusji przedspisowych często podnoszono argument, że podczas przygotowań NSP 2011 nie można zbyt szeroko zajmować się problematyką narodowościowo-etniczną, gdyż spis odnosi się także do wielu innych kwestii. Należy zaznaczyć, że w przypadku innych kwestii uzyskane w spisie dane są przeważnie weryfikowalne (na podstawie danych pozyskiwanych z innych źródeł), w przypadku narodowości – nie. Wyniki spisów dotyczące struktury narodowo-etnicznej i językowej okazują się być najbardziej istotnymi w dłuższej perspektywie czasowej. Świadczyć chyba może o tym fakt, iż z zamieszczonych na stronie samego GUS rezultatów spisu z 2002 r. większość danych dotyczy właśnie struktury narodowo-etnicznej i językowej.

4. Częściowe zniwelowanie zagrożeń powodujących zniekształcenie wyników spisu w zakresie problematyki narodowościowo-etnicznej mogłaby przynieść odpowiednia akcja promocyjna spisu wśród przedstawicieli mniejszości. Należy jednak stwierdzić, że GUS w bardzo małym zakresie podjął się przeprowadzenia akcji informacyjnej biorącej pod uwagę specyfikę mniejszości narodowych i etnicznych⁵.

Związek Ukraińców w Polsce zwracał się wielokrotnie do GUS, by ten wywiązał się z ustaleń podjętych w trakcie spotkania zorganizowanego w siedzibie Urzędu w Warszawie 28 grudnia 2010 r. oraz złożonych deklaracji odnośnie pomocy ze strony Urzędu w przeprowadzeniu w środowiskach mniejszości narodowych i etnicznych akcji informacyjnej na temat zasad udziału w NSP 2011. ZUWP po-

⁵ W przededniu spisu dystrybuowano plakaty informacyjne NSP 2011 w językach mniejszości, w radio i TVP, pojawiły się spoty (po jednym zamiast kilku), w części regionów miały miejsca spotkania informacyjne z pracownikami oddziałów wojewódzkich GUS. Jednak większość z podjętych ustaleń i postulatów mniejszości odnośnie akcji informacyjnej i promocyjnej adresowanej do członków mniejszości nie została zrealizowana.

stulował, by ze względu na skomplikowany charakter spisu, specyfikę mniejszości ukraińskiej (rozproszenie, ograniczony dostęp do Internetu, negatywne stereotypy i nastawienie części polskiego społeczeństwa) przeprowadzenie kompleksowej akcji informacyjnej adresowanej do osób w różnym stopniu utożsamiających się z narodowością ukraińską, w tym z wykorzystaniem wydrukowanych przez GUS dwujęzycznych (w języku polskim i ukraińskim) różnorodnych materiałów informacyjnych. Chodziło o: plakaty, ulotki, szczegółowe instrukcje do samospisu, specjalne dodatki do gazet i czasopism ukazujących się w języku ukraińskim, takich jak: tygodnik ukraiński „Nasze Słowo”, kwartalnik „Nad Buhom i Narwoju”, kwartalnik „Watra”, miesięcznik „Błahowist”. Chodziło o wydrukowanie: 600 sztuk plakatów; ok. 25 tys. ulotek; 2 x po 3500 nakładu dodatku do tygodnika „Nasze Słowo”; 2 x 1600 nakładu dodatku do „Nad Buhom i Narwoju”; 1400 nakładu dodatku do kwartalnika „Watra”; 1200 nakładu dodatku do czasopisma „Błahowist”.

Przedstawiciele mniejszości ukraińskiej zadeklarowali aktywne włączenie się w akcję informacyjną, dystrybucję materiałów informacyjnych (materiały miały być wydrukowanych przez GUS) za pomocą sieci 10 oddziałów i 82 kół Związku Ukraińców w Polsce, 4 oddziałów Związku Ukraińców Podlasia, 44 kół Zjednoczenia Łemków, 2 oddziałów Towarzystwa Ukraińskiego, wolontariuszy organizacji skautów „Płast”, szkół ukraińskich (Przemyśl, Legnica, Bartoszyce, Górowo Iławeckie, Biały Bór), Międzyszkolnych Zespołów Nauczania Języka Ukraińskiego (110 punktów). Kierownictwo ukraińskich organizacji pozarządowych podjęło również rozmowy na temat możliwości współpracy podczas promocji NSP w oparciu o parafie Cerkwi Greckokatolickiej i Prawosławnej. Złożono również deklarację odnośnie przygotowania ww. materiałów w języku ukraińskim i innych możliwych form współpracy.

Jednocześnie środowiska mniejszości narodowych, zgodnie z podjętymi (wobec GUS i TVP SA) ustaleniami, złożyły propozycję scenariuszy 60-sekundowego „mniejszościowego” spotu telewizyjnego oraz inne propozycje promocji i aktywnego udziału mniejszości w NSP (np. udziału w 25-minutowym programie publicystycznym na temat Spisu z udziałem pięciu przedstawicieli mniejszości, dwóch prowadzących, jednej osoby z GUS; TVP zobowiązała się do realizacji felietonów telewizyjnych na temat mniejszości, które miały być wprowadzeniem do dyskusji

w studio; rozważano zorganizowanie w Warszawie spotkania z dziennikarzami mniejszości (mediów mniejszości) oraz osób znaczących dla danych środowisk.

Większość z ww. ustaleń nie została jednak zrealizowana. Jako główny powód podawano brak środków finansowych. W rzeczywistości poważnym problemem był, w naszej ocenie, brak ze strony GUS właściwej koordynacji przygotowań akcji informacyjnej (w odniesieniu do środowisk mniejszości), lekceważenie organizacji pozarządowych mniejszości narodowych i etnicznych. Fiasko wielowymiarowej akcji informacyjnej oraz współpracy w tym względzie z organizacjami mniejszości narodowych wpłynęły na zaprzepaszczenie możliwości większego zainteresowania i zaangażowania obywateli spisem oraz ograniczenie zaufania obywateli do instytucji publicznych⁶. Instytucje publiczne powinny przekonać swych obywateli, że bez negatywnych dla siebie konsekwencji mogą zgodnie z prawdą odpowiedzieć na pytania zadawane im w imieniu państwa.

W rezultacie aspekt informacyjny przygotowań do NSP został poważnie zaniedbany (pod pretekstem braku środków finansowych oraz problemów publicznych mediów), tylko minimalna część ustaleń poczynionych z przedstawicielami mniejszości w przededniu spisu doczekała się realizacji. Działania promocyjne w odniesieniu do środowisk mniejszości (pojawianie się nazwy spisu w językach mniejszości na stronie GUS i plakatach, ulotek w języku polskim itp.), miały charakter raczej symboliczny, były potrzebne, ale nie miały większego znaczenia praktycznego dla rzeczywistej mobilizacji środowisk mniejszości.

5. Brak kompleksowej akcji promocyjnej spisu w ogóle, a w stosunku do mniejszości w szczególności, był niezrozumiały chociażby ze względu na fakt, iż dla większości potencjalnych uczestników spisu udział w nim uzależniony był od ich własnej

⁶ Negatywne nastawienie mniejszości do angażowania się w przygotowania do NSP 2011 było również spowodowane m.in. faktem, iż przez dziesięciolecia przynależność do mniejszości była stygmatem, a czasem wprost stawała się przyczyną represji. Negatywnie na ocenę miejsca w społeczeństwie mniejszości ukraińskiej częściowo wpływała także dostrzegalna w ostatnich latach tendencja do jednostronnego prezentowania przez polskie media zagadnień tzw. trudnej przeszłości, zwłaszcza z okresu II wojny światowej, patrz. *Raport Stosunki polsko-ukraińskie. Czy polskie media są obiektywne?*, Związek Ukraińców w Polsce, grudzień 2010 r. Aby zniwelować tego typu zjawiska, potrzebne były kompleksowe działania.

inicjatywy, a nie biernej zgody i odpowiedzi na pytania zadane przez rachmistrza w domu. Jeżeli oczekiwano od ludzi podjęcia inicjatywy samopisu, to należało ich, w naszej ocenie, do tego zachęcić i przekonać. Koniecznym było również szczegółowe wyjaśnienie techniki przeprowadzenia spisu. Przedstawiciele GUS wielokrotnie podkreślali, że właśnie samospis jest tym instrumentem, który ma dać mniejszościom możliwość wyartykułowania swej tożsamości. W praktyce organizacjom mniejszości trudno było promować samospis, gdy bardzo późno na stronie GUS pojawiła się wersja demonstracyjna pakietu do samospisu. Mniejszości miały mało czasu, by w oparciu o materiały GUS przygotować się do działań promocyjnych. Dla niektórych mniejszości była to kwestia fundamentalna, gdyż właściwie przeprowadzony samospis mógłby mieć duże znaczenie dla ustalenia liczby osób należących do mniejszości, szczególnie w przypadku mniejszości mało licznych w skali całego kraju lub mniejszości występujących w małej liczebności na danym terenie. W oparciu o próbę reprezentatywną społeczności te mogą zupełnie nie zostać wykazane w spisie.

6. Poważnym błędem i zaniechaniem był fakt, że w działaniach promocyjnych GUS bardzo małą uwagę zwracano na nowe elementy, które pojawiły się w spisie (w zakresie problematyki narodowościowo-etnicznej). Chodziło przede wszystkim o możliwość zadeklarowania tzw. podwójnych tożsamości (przy pytaniu o narodowość), a także o nowe pytanie o język ojczysty. Dwa pytania o narodowość pozwalały na zadeklarowanie złożonych tożsamości narodowych. Można było oczekiwać, iż kwestia ta będzie wyjaśniona i nagłośniona w kampanii promocyjnej spisu, przede wszystkim w środowiskach mniejszości. Tak się jednak nie stało.

7. Kolejną kwestią, która pozostała niezauważoną w promocji spisu, była sprawa funkcjonowania języków mniejszościowych wśród społeczności mających polską tożsamość narodową. Można wskazać kilka przypadków społeczności, których członkowie utożsamiają się z polskością, natomiast używają w życiu codziennym języków mniejszościowych (np. język białoruski na Sokólszczyźnie czy ukraiński na Południowym Podlasiu). Wyniki spisu 2002 r. „nie dostrzegły” tych społeczności, w ich

przypadku za deklarowaniem polskiej przynależności narodowej poszła także deklaracja języka polskiego jako używanego na co dzień, nawet wtedy, gdy nie odpowiadała ona rzeczywistości. Jeżeli celem NSP 2011 miało być m.in. uzyskanie prawdziwego obrazu struktury językowej społeczeństwa, to w jego promocji należałoby uświadomić obywatelom, że deklaracja polskiej (lub innej) narodowości nie wyklucza zadeklarowania innego języka jako używanego, jeżeli tak jest w rzeczywistości.

8. Wątpliwości wśród mniejszości wzbudziła przedstawiona przez GUS interpretacja pytania o język ojczysty. W tegorocznym spisie rozumiany był on jako „język, który dana osoba opanowała jako pierwszy we wczesnym dzieciństwie (w którym nauczyła się mówić), względnie ten, w którym w czasach jej dzieciństwa zwracali się do niej jej rodzice lub opiekunowie”. Było to więc *de facto* kolejne pytanie o język używany z tym, że odnoszące się do przeszłości. Taka interpretacja była zgodna z międzynarodowymi definicjami, wydaje się jednak, że kłóci się ona z rozumieniem terminu „język ojczysty” w języku polskim, w którym tą nazwą określa się raczej język, który dana osoba uważa za swój, za rodzimy. Na problem interpretacji pytania o język ojczysty reprezentanci mniejszości zwracali uwagę w trakcie posiedzeń KWRiMNI⁷. Odpowiedź udzielona przez przedstawiciela GUS na XXVI posiedzeniu KWRiMNI⁸, że w tej sprawie „nie wpłynęło żadne pismo, więc GUS uznał, że problem nie istnieje”⁸, w żadnym stopniu nie wyczerpała zagadnienia wyłącznie ukazała problemy wewnętrzne istniejące w GUS.

⁷ Na to zagadnienie zwracano uwagę m.in. na specjalnie zorganizowanym panelu w trakcie XII Ogólnopolskiego Zjazdu Socjologicznego w Poznaniu – panelu pod tytułem: „Mniejszości narodowe w Polsce w świetle NSP z 2002 r.”. Wśród organizatorów i uczestników spotkania znajdowali się pracownicy GUS. W trakcie obrad w/w grupy tematycznej niejednokrotnie zwracano uwagę na drażliwość wewnętrznej i międzynarodowej problematyki narodowościowej. Podkreślano, że po doświadczeniu NSP 2002 r. władze GUS obawiały się szerokiego udostępniania danych oraz unikały otwartej dyskusji na w/w tematy. Sposób przygotowania kolejnego spisu 2011 r. potwierdza, że w środowisku kierowniczym GUS w dalszym ciągu pokutują uprzedzenia przed podejmowaniem tej problematyki, patrz: Lucjan Adamczuk, Sławomir Łodziński, *Wprowadzenie. Mniejszości narodowe w Polsce w świetle NSP z 2002 r.*, [w:] *Mniejszości narodowe w Polsce w świetle Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 r.*, Warszawa 2006, s. 20.

⁸ Najwidoczniej zespół przygotowujący NSP 2011 nie brał pod uwagę zaleceń metodologicznych Biura Statystycznego Organizacji Narodów Zjednoczonych. Pozostawiony w tym zakresie margines swobody wyboru procedury zbierania danych oraz ich klasyfikacji w sposób istotny utrudnił przy-

9. Niezwykle istotną kwestią było przeszkolenie w zakresie problematyki narodowościowo-etnicznej rachmistrzów i innych osób przeprowadzających spis, aby uniknąć sytuacji z 2002 r. Dochodziło wówczas do zdarzeń kuriozalnych, gdy rachmistrzowie zaznaczali narodowość polską w ogóle nie zadając pytania o narodowość lub zaznaczali odpowiedź niezgodną z deklaracją danej osoby. Sytuacje te powodowały, że spis 2002 r. trudno uznać za wiarygodny w kwestii narodowości i języka. GUS deklarował przeprowadzenie przed tegorocznym spisem odpowiednich szkoleń, jednak z przyczyn poważnego opóźnienia przygotowań do NSP raczej się z tej deklaracji nie wywiązał. W notatce „Metodologia badania narodowości i języka w Powszechnym Spisie Ludności i Mieszkań 2011”, przygotowanej przez GUS na spotkanie 22 lipca br. znalazły się stwierdzenia: „Pożądanym w tym względzie wydaje się także udział rachmistrzów spisowych wywodzących się spośród społeczności mniejszościowych w gminach o stosunkowo dużym udziale członków mniejszości. Jakkolwiek rekrutacja rachmistrzów spisowych leży w gestii lokalnych komisarzy spisowych, to kwestię doboru rachmistrzów spisowych w kontekście badania narodowości będzie mocno zaakcentowana w ramach szkoleń prowadzonych bezpośrednio dla liderów terenowych biur spisowych”. Z informacji z różnych regionów Polski wynika, iż przeszkoleni rachmistrzowie i inne osoby odpowiedzialne za spis nie zawsze posiadały odpowiednią wiedzę w zakresie problematyki narodowościowo-etnicznej. Znalazło to odzwierciedlenie m.in. w doniesieniach mediów⁹.

10. Ostatnią kwestią, która wydaje się jednak jedną z najważniejszych dla uzyskania wiarygodnych wyników spisu w sytuacji nie objęcia nim całej populacji, jest kwestia metodologii wyliczenia liczby (czy odsetka) osób należących do poszczególnych mniejszości poprzez połączenie wyników próby reprezentatywnej z samospisem. Wyniki dokonanej przez jednego z autorów raportu symulacji pokazały, że uzyskane „wyniki spisu” (tzn. procentowego udziału mniejszości w populacji) przy

gotowanie poprawnego narzędzia, patrz: *Recommendations for the 2000 Censuses of Population and Housing in the ECE Region*, 1998, New York–Geneva: United Nations Economic Commissions for Europe – Statistical Office of the European Communities, UN Publications.

⁹ http://bialystok.gazeta.pl/bialystok/1,109597,9836696,Narodowy_Spis_Powszechny_bialorusini_wykresleni.html.

przyjęciu różnych sposobów łączenia wyników próby reprezentatywnej z wynikami samospisu, mogą różnić się w bardzo istotny sposób, w pewnych szczególnych wypadkach nawet kilkukrotnie. Na tej podstawie można dojść do wniosku, że decydujące znaczenie dla ostatecznego rezultatu spisu będą miały nie tylko deklaracje osób biorących w nim udział (w próbie reprezentatywnej i samospisie), ale – w nie mniejszym stopniu – przyjęte założenia metodologiczne. Dlatego też środowiska mniejszości z niepokojem przyjęły słowa przedstawiciela GUS w trakcie XXV posiedzenia KWRiMNiE 20 grudnia 2010 r., iż **sposób połączenia wyników próby reprezentatywnej i samospisu („waga”) zostanie ustalony dopiero po zakończeniu spisu (podkreślenie aut.)** Oznacza to, że w trakcie dokonywania spisu nie były powszechnie znane reguły, które miały obowiązywać przy ustalaniu jego rezultatów. Przy przyjęciu odpowiedniego sposobu połączenia wyników samospisu i próby reprezentacyjnej jakakolwiek aktywność mniejszości może mieć minimalne znaczenie. Przyjęcie „wagi”, która opierałaby się przede wszystkim na wynikach spisu z 2002 r., w praktyce oznaczałoby powielenie jego wyników, co czyniłoby zasadnym postawienie pytanie o celowość zadawania pytań o narodowość i język w spisie 2011 r. Przyjęcie takiego założenia nie uwzględniałoby m.in. dynamiki procesów tożsamościowych zachodzących w społeczeństwie.

Uwagi dotyczące stanu przygotowań do Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 w zakresie problematyki narodowościowo-etnicznej zgłaszane przez środowiska mniejszości wynikały z analizy poprzedniego spisu i uzasadnionego podpartego racjonalnymi argumentami niepokoju o realizację tegorocznego. W ocenie mniejszości zbyt wiele kwestii nie zostało we właściwym czasie jasno sprecyzowanych, zbyt długo nie było wiadomo, jakie rozwiązania przyjmie GUS¹⁰. Taka sytuacja budziła obawy co do wiarygodności ewentualnych wyników spisu 2011 r. w odniesieniu do deklaracji dotyczących się narodowości, języka i wyznania. Obawy te pogłębiają doświadczenia sprzed 9 lat, ze spisu 2002 r. Wówczas pomi-

¹⁰ Patrz protokół z 69. posiedzenia Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu RP w dniu 27.10.2010 r. <http://orka.sejm.gov.pl/Biuletyn.nsf/0/8C25697AB66D6ED7C12577D60047C413?OpenDocument>

nięto uwagi krytyczne dotyczące sposobu przeprowadzenia spisu i traktowano wyniki spisu jako oficjalne i wiarygodne dane. W trakcie przygotowań do tegorocznego spisu mniejszości zrobiły wiele, aby zwrócić uwagę odpowiednich instytucji na pojawiające się zagrożenia dla wiarygodności spisu, nie zawsze jednak spotykając się ze zrozumieniem.

Fundamentalną pozostaje kwestia, jak należało przeprowadzić spis, aby jego wynik był jak najbardziej zbliżony do rzeczywistej struktury narodowo-etnicznej i językowej społeczeństwa RP. Wydaje się, że wymagało to większego wysiłku i zaangażowania ze strony służb przygotowujących spis oraz większego zaufania instytucji państwa do organizacji pozarządowych i obywateli. W rezultacie zaistnienia wielu negatywnych czynników istnieje obawa, że otrzymamy wyniki, które będą pokazywać jedynie ogólną tendencję i rozmieszczenie mniejszości narodowych i etnicznych, nie zaś rzeczywistą strukturę narodowo-etniczną i językową społeczeństwa polskiego w 2011 r.

II. Spis w ocenie organizacji pozarządowych mniejszości ukraińskiej

Przygotowanie i realizacja przez GUS Narodowego Spisu Powszechnego 2011 r. budziły wiele zastrzeżeń ze strony środowisk mniejszości narodowych i etnicznych. Stopień i sposób informowania o założeniach NSP 2011, koncepcja i praktyczna realizacja akcji informacyjnej, jak i sam przebieg NSP (w czasie od 1 kwietnia do 30 czerwca) powodują, iż w wielu przypadkach wiarygodność spisu odnośnie liczby obywateli Polski należących do mniejszości narodowych oraz posługujących się innym niż polski językiem ujawniona w trakcie NSP 2011 może być obciążona poważnym błędem.

a) W zakresie informacji:

- Materiały informacyjne na temat NSP 2011 i akcja promocyjna były przeprowadzone z dużym opóźnieniem (np. plakaty przygotowane przez GUS były dostępne na kilka dni przed początkiem spisu), w chaotyczny sposób, co miało bezpośrednio ogromny negatywny wpływ na przebieg całości spisu. Zwłaszcza w informacjach przekazywanych mediom odczuwalny był brak silnego akcentu i przekazu w odniesieniu do możliwości deklarowania tzw. podwójnej tożsamości. Z powodu trudności organizacyjnych i finansowych oraz chęci dialogu nie podjęto się realizacji kilku ustalonych (w trakcie spotkań przedstawicieli GUS, mediów publicznych i organizacji pozarządowych mniejszości) ważnych z punktu widzenia zaakcentowania problematyki etnicznej przedsięwzięć – konferencji prasowej, dyskusji w programach TVP na temat zagadnień etnicznych z udziałem przedstawicieli mniejszości i GUS, która miała być emitowana w przededniu NSP.

- GUS nie wywiązał się ze wspólnych ustaleń podjętych ze środowiskami mniejszości narodowych i etnicznych odnośnie ukazywania zagadnień narodowościowych i zachęty do uczestników Spisu z ww. środowisk (z wykorzystaniem infrastruktury wewnątrzśrodowiskowej – organizacji pozarządowych, mediów, placówek oświatowych). Zrealizowane i emitowane przez TVP i Polskie Radio spoty informacyjne były mało czytelne i zbyt krótkie (tylko częściowo odzwierciedlały zagadnienia etniczne), by przyczynić się do zwiększenia wiedzy na temat zagadnień spisu¹¹. Zabrakło również atrakcyjnych, profesjonalnie przygotowanych (oprócz plakatów) materiałów informacyjnych i promocyjnych w językach mniejszości i języku polskim adresowanych do konkretnej grupy obywateli.
- O negatywnych konsekwencjach takiego podejścia do akcji informacyjnej NSP 2011 informowali w Sprawozdaniach stanowiących podsumowanie akcji podjętej przez organizacje pozarządowe koordynatorzy i wolontariusze. W Sprawozdaniach zaznaczono m.in.: „Niewiele było informacji dotyczących spisu. Jeśli już były, to bardzo ogólnikowe i nie wspominające o mniejszościach”. Podobne sformułowania znalazły się w sprawozdaniach z terenu kilku województw. W Sprawozdaniu z województwa pomorskiego zaznaczono: „Niewiele osób było świadomych, że rachmistrz nie przyjdzie do każdego domu”¹². Szczególnie niekorzystnym, w ocenie lokalnych liderów mniejszości, był fakt, iż w stopniu minimalnym informowano o możliwości i znaczeniu deklarowania tzw. podwójnych tożsamości¹³.

¹¹ Wynikało to m.in. z faktu, że osoba przygotowującą telewizyjny spot miała fałszywy obraz elementów tożsamości wyróżniających „polskie” mniejszości. Świadczy o tym wybór w jednym z wariantów jako elementu identyfikacji dań kuchni narodowej, przy czym np. mniejszość białoruska miała być identyfikowana przez... zupę arbuzową.

¹² Informacja na podstawie: Sprawozdanie opisowe z realizacji projektu „Działania na rzecz zwiększenia udziału społeczności ukraińskiej mniejszości narodowej w Narodowym Spisie Powszechnym Ludności i Mieszkań w 2011 r.”, sprawozdanie wolontariusza D.C. działającego w Słupsku oraz innych miejscowościach woj. pomorskiego, w Sprawozdaniu R.B. z terenu woj. zachodniopomorskiego zaznaczono: „Nie było dyskusji publicznych, debat o spisie, to był *de facto* niszowy temat w mediach. Nie było widocznych informacji – szczególnie w prasie – nt. podwójnej tożsamości.”

¹³ Informacja ze Sprawozdania A.W. wolontariusza z terenu woj. dolnośląskiego.

b) W zakresie przygotowania rachmistrzów:

- W wielu regionach kraju nasi wolontariusze i uczestnicy spisu zwracali uwagę na małą wiedzę rachmistrzów na temat problematyki etnicznej, w ocenie części rachmistrzów nie była ona należenie akcentowana w trakcie szkoleń (takie uwagi zgłosili koordynatorzy z województw małopolskiego¹⁴, pomorskiego, warmińsko-mazurskiego i lubuskiego).
- Zdarzało się, że pracownicy GUS w trakcie spotkań na temat zasad udziału w spisie organizowanych przez administrację państwową przedstawiali sprzeczne komunikaty na temat technologii spisu, uwzględniania i liczenia tzw. podwójnych tożsamości¹⁵.

c) W zakresie możliwości dostępu do Internetu, problemy techniczne:

- Koordynatorzy z terenu kilku województw: warmińsko-mazurskiego, podkarpackiego, zachodniopomorskiego, małopolskiego, lubelskiego¹⁶ zgłaszali problem z dostępem do Internetu (w tym brak zasięgu mobilnego Internetu), co utrudniało dotarcie do znacznej części osób. Z tego powodu w samospisie wzięli udział głównie zadeklarowani członkowie mniejszości uczestniczący w praktykach religijnych i przedsięwzięciach kulturalnych. Z racji rozproszenia i wieku znaczna część obywateli Polski narodowości ukraińskiej zamieszkująca w małych miejscowościach bądź mało aktywna, nie biorąca udziału w zorganizowanym życiu społeczności nie mogła być spisana za pomocą Internetu. Było to spowodowane m.in. faktem, iż dyżury, z racji obiektywnych ograniczeń, były organizowane w większych ośrodkach miejskich i wsiach, gdzie działają parafie cerkwi greckokatolickiej bądź prawosławnej, szkoły i placówki ukraińskich organizacji pozarządowych. Należy również podkreślić, że mobilne grupy

¹⁴ Sprawozdanie opisowe E.H. – wolontariusza z woj. małopolskiego

¹⁵ Takie uwagi zgłosili w Sprawozdaniach koordynatorzy i wolontariusze z woj. małopolskiego E.H. (w odniesieniu do spotkania zorganizowanego w Gorlicach), G.K. – koordynator z woj. lubelskiego (w odniesieniu do spotkania w Lublinie).

¹⁶ Dotyczyło to m.in. obszarów górskich, obszarów w pobliżu granicy z Obwodem Kaliningradzkim, jak i obszarów wiejskich w woj. zachodniopomorskim. Informacja ze Sprawozdania wolontariuszy E.H. z terenu woj. małopolskiego, M.D. z woj. warmińsko-mazurskiego, R.B. – koordynatora w powiecie koszalińskim.

- wolontariuszy nie były w stanie dotrzeć do wszystkich miejsc zamieszkania, często nie zdefiniowanych osób narodowości ukraińskiej.
- Koordynator z województwa zachodniopomorskiego został poinformowany przez pracownika GUS o tym, iż na terenie tego województwa z uwagi na awarię serwera GUS dane z samospisu (z pierwszych tygodni) „przepadły”. W przypadku obywateli narodowości ukraińskiej dotyczyło to m.in. miasta Bobolice; do osób, które się samospisały ponownie docierał rachmistrz¹⁷.
 - Koordynatorzy z województw warmińsko-mazurskiego, małopolskiego i zachodniopomorskiego zwracali uwagę na problemy z serwerem GUS (trudności z dotarciem do strony, zawieszanie się, co wydłużało czas samopisu i w ten sposób ograniczało możliwości pomocy większej liczbie chętnych)¹⁸.
 - Koordynator z województwa lubelskiego zgłaszał problemy z logowaniem osób, które nie posiadały NIP i musiały się logować z użyciem nazwiska pannieńskiego matki. Odnotowywano przypadki, gdy nie udało się w takich sytuacjach załogować.
 - Jedną z możliwości dokonania samospisu było wypełnienie formularza spisowego „offline” i odesłanie go do GUS-u. Jednak na początku trwania spisu nie działał importer formularza offline, czyli urządzenie pozwalające na odebranie i wprowadzenie danych z przesłanego pliku offline. Tymczasem GUS przekonywał, że formularze offline są dobrym rozwiązaniem dla terenów z ograniczonym dostępem do Internetu.

d) inne problemy

- Zgodnie z założeniami spis powszechny miał objąć również obywateli innych państw (z wyłączeniem „szefów cudzoziemskiego personelu przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych, członków

¹⁷ Informacja na podstawie Sprawozdania J.S. – koordynatora w woj. zachodniopomorskim. Podobne przypadki zgłaszały osoby indywidualne z terenu Gminy Biały Bór, które dokonały samopisu w ciągu pierwszego tygodnia NSP 2011.

¹⁸ Informacja na podstawie m.in. Sprawozdania B.Ł. – wolontariusza działającego w Krakowie i na terenie woj. małopolskiego, wolontariusza A.D. działającego na terenie powiatu kętrzyńskiego oraz L.T. – koordynatora działającego na terenie powiatu bartoszyckiego.

rodzin tych osób oraz innych osób korzystających z przywilejów i immunitetów na mocy umów, ustaw lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych”). Jednak nie każdy cudzoziemiec przebywający w Polsce w okresie odpowiadającym założeniom spisu powszechnego posiadał numer ewidencyjny PESEL¹⁹, który był potrzebny do wypełnienia formularza identyfikacyjnego w celu uzyskania hasła i dostępu do aplikacji samospisu internetowego. Była to przeszkoda dla cudzoziemców chcących wziąć udział w NSP, którą teoretycznie można było pokonać wypełniając formularz offline. Ale w tym przypadku kolejną przeszkodą – był brak przez pewien czas importera plików offline.

- Samospis internetowy sprawiał trudności zwłaszcza ludziom starszym (a takie osoby w większości środowisk mniejszościowych były gotowe deklarować przynależność do mniejszości). Z racji wieku wielu z nich zapominało hasło dostępu do aplikacji samospisu. Zgodnie z instrukcją: „W każdej chwili możesz zmienić hasło lub ponownie je zdefiniować wypełniając formularz identyfikacyjny”. Niestety, pomimo zapewnień, ponowne zdefiniowanie hasła w niejednym przypadku nie było możliwe – system na to nie zezwalał. Z drugiej strony, ponowna definicja hasła przy tak małej ilości wymaganych danych stwarzała teoretycznie „szerokie pole do popisu” dla osób podszywających się pod czyjąś tożsamość.

Organizacje społeczności ukraińskiej od dłuższego czasu angażowały się w kwestie uwzględnienia w trakcie NSP 2011 błędów i doświadczeń spisu z 2002 r., zgłaszając odpowiednie postulaty podczas posiedzeń Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu oraz Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych.

Przedstawiciele mniejszości ukraińskiej na różnych gremiach apelowali potrzebę przeprowadzenia akcji afirmacyjnej, kampanii informacyjnej oraz przestrzegali przed problemami technicznymi z dostępie do Internetu. W obliczu fiaska akcji informacyjnej GUS organizacje pozarządowe postanowiły wspólnie z mediami mniejszości wypracować własną formułę udziału w Spisie.

¹⁹ Wg informacji zamieszczonej w Sprawozdaniu koordynatora E.K. działającego na terenie Gdańska problemem był: „Brak informacji nt. możliwości spisania się przez Internet obcokrajowców przebywających czasowo lub na stałe w Polsce”. W sprawozdaniu wskazano również: „Obywatele Ukrainy – po podaniu numeru PESEL, często nie mogli się zalogować (nie pomogła interwencja w oddziale GUS)”.

III. Akcja informacyjna ukraińskich organizacji pozarządowych

Związek Ukraińców w Polsce otrzymał grant Fundacji im. Stefana Batorego, co pozwoliło na mobilizację obywateli. Grant umożliwił również organizację dyżurów wolontariuszy i spotkań informacyjnych oraz wyjazdy w teren, a także przygotowanie odrębnej od działań GUS i administracji państwowej kampanii informacyjnej i akcji pomocy obywatelom w udziale w spisie. W ramach projektu opracowano raporty z przebiegu NSP 2011 w regionach oraz raport całościowy.

Dzięki grantowi Fundacji przygotowano plakaty w języku ukraińskim, na których ukazano oprócz podstawowej informacji na temat NSP, znane postaci społeczności ukraińskiej – osoby duchowne, dziennikarzy, muzyków, naukowców, którzy są znani wśród mniejszości i polskiego społeczeństwa jako osoby deklarujące przynależność do mniejszości ukraińskiej, a jednocześnie są znanymi postaciami życia społecznego i zawodowego. Opracowano i wydrukowano w języku polskim i ukraińskim ulotki informacyjne ułatwiające zrozumienie schematu spisu oraz biorące pod uwagę zróżnicowanie regionalne społeczności ukraińskiej z Polski. Ze środków grantu zakupiono również modemy, które przekazano dla grup wolontariuszy. W ramach grantu rozbudowano specjalną stronę internetową, przeprowadzono szkolenia dla osób uczestniczących w projekcie oraz przygotowano hand book dla wolontariuszy.

Akcja informacyjna bazowała na sieci 10 oddziałów i 82 kół Związku Ukraińców w Polsce, 4 oddziałów Związku Ukraińców Podlasia, 44 kół Zjednoczenia Łemków, 2 oddziałów Towarzystwa Ukraińskiego, wolontariuszy organizacji skautów „Płast”, szkół ukraińskich (Przemyśl, Legnica, Bartoszyce, Górowo Iławeckie, Biały Bór), Międzyszkolnych Zespołów Nauczania Języka Ukraińskiego (ponad 100 punktów).

Kierownictwo ukraińskich organizacji pozarządowych podjęło również rozmowy na temat możliwości współpracy podczas promocji NSP w oparciu o parafie Cerkwi Greckokatolickiej i Prawosławnej. Powołano koordynatorów regionalnych i zaangażowano do akcji spisowej wolontariuszy. Ponadto do akcji włączyło się grono osób nie będących stałymi wolontariuszami, ale wspierających akcję spisową poprzez rozwieszanie plakatów i kolportaż ulotek na terenie swoich miejscowości. Dla potrzeb spisu uruchomiono stronę internetową²⁰, gdzie znalazły się informacje na temat spisu, linki do stron GUS i innych państwowych instytucji zajmujących się spisem, informacje na temat aktywności w poszczególnych regionach, linki do artykułów prasowych, audycji radiowych i telewizyjnych na temat NSP. W trakcie spisu stronę odwiedziło ponad 18 tys. gości.

Wolontariusze prowadzili również na portalach społecznościowych Facebook, witrynie internetowej Harazd.net²¹ akcję informacyjną i zachęcali do udziału w spisie przedstawiciele mniejszości narodowych i etnicznych oraz obywateli Ukrainy na stałe zamieszkujących w Polsce.

ZUWP wspólnie z partnerami zorganizował szkolenia koordynatorów regionalnych. Koordynatorzy i wolontariusze zostali poinformowani m.in. o właściwym, zgodnym z ograniczeniami prawnymi sposobie pomagania przy spisie – nie zastępowanie rachmistrza, tylko oferowanie pomocy techniczno-komputerowo-internetowej. Udało się skoordynować działania lokalne i aktywnie współpracować z Cerkwiami Greckokatolicką i Prawosławną – przy wielu parafiach działały punkty, w których wolontariusze spisowi udzielali informacji na temat NSP oraz pomagali dokonać samospisu. Podczas różnego rodzaju przedsięwzięć kulturalnych organizowanych przez ZUWP i partnerów uczestniczących w projekcie organizatorzy informowali i zachęcali do udziału w NSP, urządzali stanowiska dla wolontariuszy spisowych, rozdawali ulotki i rozwieszali plakaty spisowe. Udało się zachęcić do współpracy zespoły szkół z ukraińskim językiem nauczania, których dyrektorzy informowali uczniów o NSP, organizowali spotkania informacyjne z gronem pedagogicznym lub przedstawiali uczniom prezentacje uzupełniania aplikacji internetowej

²⁰ <http://perepys.pl>.

²¹ http://www.harazd.net/index.php?glowna=szczegoly_kalendarium&nr_kalendarium=441.

samospisu oraz rozdawali ulotki spisowe. Do udziału w takich spotkaniach zaproszono również przedstawicieli innych mniejszości narodowych.

Środowiska ukraińskie podjęły również we własnym zakresie współpracę z lokalnymi mediami. Koordynatorzy i wolontariusze wzięli udział w audycjach radiowych i programach telewizyjnych informujących o zasadach spisu, akcentujących nowy charakter pytań, m.in. w: TVP Info (audycji w języku ukraińskim „Telenowy-ny”), Radio Białystok, Radio dla Ciebie, Radio Zachód, Radio Koszalin, TV Elbląg. W trakcie trwania audycji przedstawiciele ZUwP akcentowali możliwość podania podwójnej tożsamości i zachęcali do udziału w samospisie również przedstawiciele innych mniejszości narodowych. Koordynator regionalny Roman Biłas zorganizował konferencję prasową dotyczącą NSP i mniejszości narodowych. W konferencji wzięli udział przedstawiciele mniejszości: kaszubskiej (Łukasz Grzędzicki), romskiej (Andrzej Doliński), żydowskiej (Albin Majkowski), niemieckiej (Peter Jeshke), ukraińskiej (R. Biłas). W Urzędzie Wojewódzkim w Lublinie odbyła się wspólna konferencja prasowa wojewody, pełnomocnika wojewody ds. mniejszości, dyrektora lokalnego Urzędu Statystycznego oraz przedstawiciela społeczności ukraińskiej, poświęcona spisowi. Również w Sanoku została zorganizowana konferencja prasowa dotycząca NSP i mniejszości narodowych. Towarzystwo Ukraińskie propagowało aktywny udział w NSP oraz jego założenia w audycji „Dzwony Chołmszczyzny i Pidlaszsa”, emitowanej w Internecie oraz w lokalnych stacjach radiowych województwa lubelskiego i podlaskiego.

W tygodniku ukraińskim „Nasze Słowo”, dwumiesięczniku „Nad Buhom i Narwoju” i kwartalniku „Watra” przez cały okres trwania NSP 2011 w różnych aspektach był poruszany temat spisu powszechnego. Czytelników zachęcano do aktywnego udziału w spisie, z akcentem na udział w samospisie internetowym. Ogółem w okresie przygotowania i przebiegu NSP 2011 na łamach największego wydawanego w Warszawie w języku ukraińskim tygodnika „Nasze Słowo” ukazało się ponad 30 materiałów prasowych (relacji, wywiadów, reportaży, komentarzy). W tygodniku drukowano również przygotowane przez GUS oraz w ramach grantu Fundacji im. S. Batorego plakaty i afisze spisowe. Także na łamach innych tytułów prasy wydawanej w języku ukraińskim i polskim, na ukraińskojęzycznych portalach

internetowych prowadzona była rozległa kampania afirmacyjna. Do udziału w samopisie zachęcały znane osobistości życia kulturalnego, naukowego, społecznego znane także w środowisku większości jako Ukraińcy (np. dziennikarka TVP Maria Stepan, członek popularnego dzięki programowi telewizyjnemu „Must Be the Music” zespołu „Enej” Paweł Sołoducha, wykładowca z Uniwersytetu Jagiellońskiego, były poseł na Sejm RP prof. Włodzimierz Mokry, obecny poseł na Sejm RP Miron Sycz). Materiały informacyjne (w tym plakat skierowany do różnych mniejszości narodowych) były eksponowane dzięki aktywności wolontariuszy i liderów ukraińskich organizacji pozarządowych na łamach lokalnej prasy i witryn internetowych.

Należy podkreślić duże zaangażowanie i współpracę różnych środowisk mniejszości ukraińskiej oraz włączenie do projektu dodatkowych partnerów na terenie województwa zachodniopomorskiego. W tym regionie partnerem bezpośrednim były struktury Cerkwi Greckokatolickiej na terenie działalności Oddziału Koszalińskiego ZUwP. Po nabożeństwach odbywały się otwarte spotkania z przedstawicielami diaspory ukraińskiej, m.in. w Koszalinie, Kołobrzegu i Wałczu. Drugi istotnym partnerem były media lokalne, zarówno komercyjne, jak i publiczne. W mediach komercyjnych pojawiły się obszerne informacje o spisie ludności, relacje z konferencji prasowej, m.in. w „Kurierze Szczecińskim”, miesięczniku „Prestiż”, tygodniku „MIASTO”, dzienniku „Głos Koszaliński”, tygodniku „Moje Miasto”, Radio ESKA, Radio PLUS, TV MAX, a także w mediach publicznych TVP Szczecin oraz Polskim Radio Koszalin S.A. Ponadto dzięki sponsorowi udało się zrealizować spot radiowy, który bezpłatnie emitowało Radio Koszalin, a także TVP Szczecin. Trzecim partnerem była firma outdoorowa Ad.Media Consulting, która wsparła kampanię „Polska wielu narodów” na 30 nośnikach reklamowych (o wymiarach 504x238 cm oraz 6x3 m) zlokalizowanych w Koszalinie, Kołobrzegu, Szczecinku, a także w Gorzowie Wielkopolskim. Dodatkowo firma ta wykupiła kilka tablic od innych firm outdoorowych, tym samym zwiększając siłę oddziaływania kampanii. Partnerami akcji były organizacje mniejszości narodowych i etnicznych, m.in. mniejszości romskiej, niemieckiej, żydowskiej, a także śląskiej i kaszubskiej. W ramach akcji zorganizowano konferencję prasową i za pośrednictwem mediów poinformowano o możliwości dokonania spisu przez Internet, możliwości dokonania samospisu w siedzibach

organizacji mniejszości narodowych etc. Każda z organizacji informowała o kampanii wśród swoich społeczności. Akcja była też okazją do przybliżenia społeczeństwu historii poszczególnych mniejszości na terenie województwa zachodniopomorskiego i pomorskiego. Ich dzieje zaprezentował uczestnikom konferencji prof. Roman Drozd, historyk, rektor Akademii Pomorskiej w Słupsku.

IV. Aktywność wolontariuszy

Dzięki grantowi Fundacji im. S. Batorego od kwietnia do końca czerwca 2011 r. była możliwa aktywna pomoc obywatelom Polski należącym do mniejszości narodowych i etnicznych w dokonaniu samospisu oraz uzyskaniu informacji o zasadach i metodach spisu. Organizacje pozarządowe mniejszości ukraińskiej od grudnia 2010 r. przystąpiły do opracowania strategii aktywności w czasie spisu. W ramach narad z udziałem liderów mniejszości, posła na Sejm RP Mirona Sycza, redaktorów prasy, radio i telewizji, naukowców wywodzących się z mniejszości mediów wypracowano plan działań. Według wypracowanego schematu najważniejszy akcent został położony na akcję informacyjną i wsparcie obywateli w okresie spisu. Bezpośrednie wsparcie mieli zapewnić członkowie regionalnych struktur organizacji pozarządowych oraz wolontariusze. Kandydatów na wolontariuszy rekomendowały terenowe struktury Związku Ukraińców w Polsce, Związku Ukraińców Podlasia, Zjednoczenia Łemków, Towarzystwa Ukraińskiego, organizacja skautów ukraińskich „Płast”, szkoły ukraińskie (Przemyśl, Legnica, Bartoszyce, Górowo Iławeckie, Biały Bór). Materiały informacyjne i zaświadczenia o udziale w akcji oraz materiały pomocnicze przygotowywał zespół koordynatorów powołany przy Zarządzie Głównym ZUwP w Warszawie.

Formy pomocy ze strony wolontariuszy to:

- szkolenia lokalnych grup;
- opracowanie i dystrybucja materiałów informacyjnych na temat spisu dla potrzeb lokalnych mediów;
- organizacja spotkań informacyjnych (we współpracy z innymi podmiotami);

- kolportaż materiałów informacyjnych (plakatów, ulotek);
- wyjazdy mobilnych grup;
- propagowanie aktywności w trakcie przedsięwzięć kulturalnych mniejszości (wystąpienia na scenie, organizacja stoisk informacyjnych);
- dyżury wolontariuszy z laptopami w siedzibach organizacji ukraińskich, cerkwiach, szkołach;
- informowanie o samospisie w szkołach, podczas lekcji wychowania obywatelskiego;
- opracowanie lokalnych sprawozdań na temat przebiegu spisu i notatek na potrzeby strony spisowej peregyp.pl, portali społecznościowych i do mediów mniejszości (prasy, radio, audycji telewizyjnych).

Ogólnie w realizacji akcji brało udział ponad 100 wolontariuszy w różnym wieku (część w ramach umów o wolontariacie); rozkolportowano ponad 2500 plakatów w języku ukraińskim i 30 tys. ulotek (przygotowanych w oparciu o środki uzyskane z Fundacji im. S. Batorego) oraz plakaty i ulotki przekazane przez GUS. Część ulotek partnerzy akcji przygotowali we własnym zakresie w ramach aktywności struktur regionalnych ukraińskich organizacji pozarządowych²². Związek Ukraińców Podlasia przygotował dodatkowo 15 tys. własnych ulotek. Do akcji pomocy w samospisie wykorzystano także okres Świąt Wielkanocnych. Wolontariusze (uczniowie, studenci) pomagali w samospisie członkom rodzin i sąsiadom. W akcji pomocowej tzw. pospolitym ruszeniu w okresie świąt oraz akcji informacyjnej w przeciągu całego okresu aktywności brali udział, oprócz zarejestrowanych wolontariuszy, liczni sympatycy ukraińskich organizacji pozarządowych.

²² Więcej informacji patrz załącznik Nr. 1 Wybrane przykłady aktywności społeczności ukraińskiej w Polsce w trakcie NSP 2011.

V. Wnioski końcowe

Na podstawie informacji zebranych przez Związek Ukraińców w Polsce w oparciu o Sprawozdania opisowe z realizacji projektu „Działania na rzecz zwiększenia udziału społeczności ukraińskiej mniejszości narodowej w Narodowym Spisie Powszechnym Ludności i Mieszkań w 2011 r.” przygotowane przez koordynatorów i wolontariuszy wynika, iż zarówno na etapie przygotowania, jak i w trakcie przebiegu spisu występowało szereg negatywnych czynników, które w ostatecznym rozrachunku mogą mieć wpływ na końcowe rezultaty spisu. W ocenie koordynatorów akcji w regionach oraz wolontariuszy brak efektywnej akcji informacyjnej prowadzonej na większą skalę, problemy techniczne, ograniczenia wynikające z braku zaufania do instytucji publicznych znacząco wpływały na fakt, iż tylko część obywateli należących do mniejszości zaangażowała się w samopis.

Na stopień zaangażowania mniejszości ukraińskiej w NSP 2011 wpływ miały różne czynniki, m.in. fakt, że: 60,67% przedstawicieli społeczności ukraińskiej zamieszkuje wsie i miasta poniżej 10 tys. mieszkańców (średnia dla ludności polskiej 38,24%), 30,99% ludności ukraińskiej to osoby w wieku poprodukcyjnym (średnia ludności polskiej 15,04%)²³. Zazwyczaj są to obszary z ograniczonym dostępem do Internetu. Wyżej wymienione czynniki, w naszej ocenie, powinny być brane pod uwagę przez GUS i administrację państwową przy opracowaniu strategii działań w ramach NSP w odniesieniu do mniejszości ukraińskiej. Oczekiwanie, że mocno

²³ Dane przedstawiane w II Raporcie dla Sekretarza Generalnego Rady Europy z realizacji przez Rzeczpospolitą Polską postanowień Konwencji Ramowej o ochronie Mniejszości Narodowych z 2007 r.

zróżnicowana społeczność sama zmobilizuje się, by poprzez Internet zaświadczyć swoją obecność w Polsce było obciążone poważnym błędem.

Na końcowy rezultat spisu miały również wpływ inne ograniczenia. Aktywność wolontariuszy ze względu na obiektywne czynniki (duże odległości, rozproszenie ludności ukraińskiej, problemy techniczne) nie mogła zniwelować całości zaniedbań, których dopuściły się instytucje państwowe. Zaangażowanie wolontariuszy, organizacji pozarządowych, szkół i instytucji religijnych tylko częściowo mogło zminimalizować zaznaczone negatywne zjawiska występujące zarówno w trakcie przygotowań do NSP w 2010 i samego spisu w 2011 r. Te zjawiska w większości powstały w wyniku złego podejścia do kwestii przeprowadzenia spisu oraz popełnionych błędów i zaniedbań instytucji (w pierwszym rządzie GUS, administracji rządowej oraz publicznych mediów). Czytając materiały przedspisowe GUS można było np. odnieść wrażenie, iż więcej uwagi poświęcono przygotowaniu do spisu wśród bezdomnych niż w środowiskach mniejszości narodowych i etnicznych²⁴.

Brak szerokiej wiedzy wśród wielu członków społeczności w następstwie źle przygotowanej i przeprowadzonej kampanii informacyjnej (co podkreślała zdecydowana część naszych koordynatorów i wolontariuszy), jak skale spisowych innowacji – od technicznej strony do „wymuszonej” zmiany charakteru pytań narodowościowych, „zła atmosfera” wokół kwestii wyboru tożsamości tworzona przez wypowiedzi części polityków i mediów w sprawie narodowości śląskiej pogłębiły klimat braku zaufania do instytucji państwa. Te czynniki, w naszej ocenie, w ostateczności miały wpływ na obniżenie liczby osób dobrowolnie uczestniczących w spisie.

Za negatywne uważamy również położenie w trakcie NSP 2011 akcentu na samopis za pomocą Internetu (który trwał od 1.04 do 16.06) przy pełnej świadomości, że w przypadku mniejszości takie czynniki jak: rozproszenie, średni wiek osób deklarujących przynależność do mniejszości w 2002 r., miejsce zamieszkania (często z brakiem dostępu nawet do mobilnego Internetu) mogą mieć negatywny

²⁴ W Instrukcji organizacyjnej w sprawie sposobu przeprowadzenia Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 z listopada 2010, zatwierdzonej przez prezesa GUS np. ani razu nie wspomina się o schemacie udziału w NSP mniejszości, natomiast szczegółowo opisano schemat uwzględnienia w trakcie spisu osób bezdomnych.

wpływ na sumaryczny wynik deklaracji narodowościowych poszczególnych grup (co niejednokrotnie podkreślali liderzy mniejszości). W naszej ocenie pomimo doświadczeń Spisu z 2002 r. w trakcie przygotowań oraz w okresie samego spisu władze również nie wypracowały optymalnego schematu współpracy z organizacjami pozarządowymi mniejszości narodowych i etnicznych i przez to skutecznego modelu i sposobu badania struktury narodowościowej społeczeństwa. Przyjęte podczas Spisu 2011 r. założenia metodologiczne oraz rozwiązania techniczne świadczą o częściowym świadomym lekceważeniu przez administrację państwową zagrożenia obciążenia wyniku błędem (w kwestii przynależności obywateli do mniejszości, języka ojczystego itp.).

Wobec powyższego uważamy, że kwestia przygotowania, przeprowadzenia i końcowych rezultatów Narodowego Spisu Ludności i Mieszkań 2011 powinna być przedmiotem pogłębionej analizy Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu RP, Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości oraz Rzecznika Praw Obywatelskich.

Niedopuszczalnym jest, w naszej ocenie, zwłaszcza powtórzenie się lekceważących reakcji organów państwa na stwierdzone przez organizacje pozarządowe i badaczy nieprawidłowości oraz negowanie merytorycznych zastrzeżeń (podobnych do tych ze spisu 2002 r.). Liczba i charakter potwierdzonych zaniedbań stanowić winny podstawę do ostrożnego podchodzenia do rezultatów Narodowego Spisu Powszechnego 2011 r.

Warszawa

wrzesień 2011 r.

Załącznik 1

Wybrane przykłady aktywności społeczności ukraińskiej w Polsce w trakcie NSP 2011

Data	Miejscowość	Opis działania
27.02.	Chełm	W Chełmskim Centrum Kultury Prawosławnej w Chełmie odbyło się spotkanie pt. „Kwestie tożsamości wyznaniowej i narodowej w kontekście Narodowego Spisu Powszechnego 2011”. Podczas spotkania wykład wygłosił dr Grzegorz Kuprianowicz – historyk z Uniwersytetu M. Curie-Skłodowskiej, prezes Towarzystwa Ukraińskiego oraz członek Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych. Udział w spotkaniu wzięli wierni parafii prawosławnych z Chełma i Włodawy oraz proboszcz ks. Jerzy Ignaciuk, a także dziekan chełmski ks. Jan Łukaszuk. Podczas spotkania poruszonych zostało wiele kwestii związanych z Narodowym Spisem Powszechnym ze szczególnym uwzględnieniem pytań o narodowość, język, a także wyznawaną religię.
28.02.	Wałcz, woj. zachodnio-pomorskie	Odbyło się spotkanie informacyjno-organizacyjne na temat NSP. W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele mniejszości ukraińskiej należący do wspólnoty greckokatolickiej wraz z proboszczem. Uzgodniono wspólną akcję informacyjną NSP realizowaną przez ZUwP i parafię UKGK w Wałczu. Wyznaczono dyżury wolontariuszy w sali katechetycznej przy cerkwi. Wyznaczono wolontariuszy do przeprowadzenia akcji informacyjnej i pomocy w samopisie na terenie wsi powiatu wałeckiego.
13.03.	woj. podkarpackie	We wszystkich parafiach prawosławnej diecezji przemysko-nowosądeckiej odczytano „Zwernennia do wsich wirnych” ordynariusza diecezji J.E. ks. arbp. Adama (Dubca) w sprawie NSP 2011.
20.03.	Komańcza, woj. podkarpackie	Po zakończeniu akademii „Winok Tarasowi” (koncert Szewczenkowski) przewodnicząca sanockiego Oddziału Maria Biłas przekazała informacje na temat spisu, a także przekonywała o konieczności podjęcia działań których rezultatem będzie odzwierciedlenie realnej liczby Ukraińców w regionie.
25.03.	Lublin	Przedstawiciele Towarzystwa Ukraińskiego spotkali się z wojewodą lubelskim i dyrektorem Urzędu Statystycznego w Lublinie.
01.04.	Lublin	Konferencja prasowa nt. problematyki narodowościowo-etnicznej w NSP 2011, przeprowadzona w Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim z udziałem wojewody lubelskiej, dyrektora Urzędu Statystycznego w Lublinie, pełnomocnika wojewody ds. mniejszości, prezesa Towarzystwa Ukraińskiego. Po konferencji pojawiły się informacje na temat spisu w lokalnych mediach (telewizja, radio, prasa).

Data	Miejscowość	Opis działania
01.04.	Bartoszyce, woj. warmińsko-mazurskie	Powołanie grupy wolontariuszy, dzięki którym mieszkańcy Bartoszyec mogli dokonać samospisu. Codziennie w godz. 8–16 w Szkole Podstawowej nr 8 im. Łesi Ukrainki oraz w niedziele w sali zlokalizowanej na terenie parafii greckokatolickiej miały miejsce dyżury wolontariuszy.
01.04.	Górowo Iławeckie, woj. warmińsko-mazurskie	Zawiązanie grupy wolontariuszy, rozpoczęcie w pomieszczeniu ZUwP akcji informacyjnej i dyżurów. Mieszkańcy mogli korzystać z pomocy wolontariuszy w niedziele po mszy w cerkwi greckokatolickiej oraz w czwartki w godzinach 8–11.
01.04.	Lidzbark Warmiński	Rozpoczęcie akcji informacyjnej i dyżurów w budynku parafii greckokatolickiej.
03.04.	Szczecin	Spotkanie informacyjne. Uruchomienie w budynku Oddziału ZUwP „centrum spisowego” posiadającego materiały informacyjne i dostęp do komputera. Każdego dnia chętni mogli się spisywać lub skorzystać z pomocy 2–4 wolontariuszy.
03.04.	Lublin	Spotkanie w Lublinie organizowane przez parafię prawosławną p.w. św. Piotra (Mohyły) oraz Towarzystwo Ukraińskie pt. „Jak zapysatysia soboju? Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań w Polsce 2011 r. – jak zaznaczyć swoją narodowość, język, wyznanie”. W spotkaniu udział wzięli: ks. Mirosław Wiszniewski, dr G. Kuprianowicz i dyrektor Urzędu Statystycznego w Lublinie dr Krzysztof Markowski.
04.04.–14.06.	woj. podkarpackie	Wyjazdy wolontariuszy do bieszczadzkich miejscowości, gdzie zamieszkują przedstawiciele społeczności ukraińskiej, m.in. miejscowości: Hoczew, Nowosiółki, Zahoczewie, Cisna, Rabe, Wetlina, Lutowiska, Stuposiany, Bóbrka, Orelec, Średnia Wieś, Berezka, Bałigród, Ustrzyki Górne, Wołosate. Wolontariusze stali się dotrzeć także do innych miejscowości w których nie ma zorganizowanych struktur i organizacji mniejszości ukraińskiej.
04.04	Przemyśl – Rzeszów	W siedzibie Urzędu Wojewódzkiego odbyło się spotkanie przedstawicieli Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego, Urzędu Statystycznego i mniejszości narodowych dotyczące Narodowego Spisu Powszechnego 2011. W spotkaniu udział wzięli m.in. Pełnomocnik Wojewody ds. mniejszości narodowych W. Malicki, dyrektor Urzędu Statystycznego w Rzeszowie M. Cierpał-Wolan – pełniący obowiązki zastępcy wojewódzkiego komisarza spisowego oraz w imieniu Związku Ukraińców w Polsce Oddziału i Koła w Przemyślu M. Tucka i A. Drozd. Na spotkaniu została przedstawiona koncepcja i zasady spisu. Reprezentanci mniejszości ukraińskiej zamieszkującej woj. podkarpackie zasygnalizowali liczne błędy popełnione

Data	Miejscowość	Opis działania
		przy spisie z 2002 roku oraz określili potrzeby i problemy z jakimi przystępują do NSP 2011. Zgłoszono zapotrzebowanie na materiały informacyjne o NSP 2011. Spotkaniu przysłuchiwali się dziennikarze z lokalnych mediów.
05.04.	Gorzów Wielkopolski	Odbyło się spotkanie przedstawicieli mniejszości narodowych w północnej części województwa lubuskiego z przedstawicielami Urzędu Wojewódzkiego i dyrekcją Urzędu Statystycznego dotyczące NSP 2011 (udział lokalnych mediów: TVP i radio). Udział w spotkaniu wzięła koordynatorka akcji spisowej z ramienia Związku Ukraińców Stefania Jawornicka.
09.04.	Warszawa	Odbyło się szkolenie koordynatorów regionalnych akcji informacyjnych i samopisu. Szkolenie prowadziły m.in. trenerki Anna Kertyczak i Natalia Kertyczak. Z przebiegu szkolenia przygotowano spot zamieszczony w Internecie.
10.04.	Gdańsk	W siedzibie ZUwP odbyło się spotkanie informacyjne na temat NSP z mniejszością ukraińską, mieszkańcami Trójmiasta i regionu. Ustalono m.in. grafik dyżurów wolontariuszy oraz przebieg akcji informacyjnej.
10.04.	Trzebiatów, woj. zachodniopomorskie	Przed i po zakończeniu Koncertu Szewczenkowskiego odbyły się spotkania informacyjne z publicznością. Zachęcano do samospisu i wyjaśniano zasady spisu przez Internet. Rozdawano ulotki spisowe, w widocznym miejscu wisiały plakaty NSP.
10.04.	Szprotawa	Po nabożeństwie odbyło się spotkanie mniejszości ukraińskiej z pracownikiem Urzędu Statystycznego i koordynatorką S. Jawornicką.
12.04.	Gdańsk	Spotkanie przedstawicieli mniejszości narodowych i etnicznych z wojewodą pomorskim, dyrektorem Wydziału Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców i dyrektorem GUS-u w Gdańsku Jerzym Auksztolem. Tematem był NSP 2011 oraz problemy mniejszości (lokalowe i finansowe). Obecni byli przedstawiciele Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Żydów (TSKŻ), Stowarzyszenia Litwinów, ZUwP, Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego, mniejszości romskiej i ormiańskiej.
15.04.	gm. Sanok, gm. Zagórz	Spotkanie przedstawicieli mniejszości ukraińskiej z urzędnikami samorządowymi odpowiedzialnymi za przebieg spisu na terenie powiatu sanockiego.
15.04.	Międzyrzecz, woj. lubuskie	Po otwarciu wystawy w Muzeum „Hologramy kosztowności Ukrainy” odbyło się spotkanie z mniejszością ukraińską dotyczące NSP 2011. Rozdawano ulotki spisowe, w widocznym miejscu wisiały plakaty NSP.

Data	Miejscowość	Opis działania
16.04.	Elbląg	Po mszy w parafii greckokatolickiej odbyło się spotkanie informacyjne z mniejszością ukraińską na temat NSP. Kolportowano spissowe plakaty oraz ulotki.
16.04. 17.04	Legnica	Spotkanie informacyjno-organizacyjne dotyczące spisu powszechnego. Powołanie siedmioosobowej grupy koordynującej, w skład której weszli przedstawiciele mniejszości ukraińskiej z Legnicy, Lubina i okolic. Spotkanie odbyło się w Zespole Szkół im. B.I. Antonicza przy udziale dyrektora szkoły. Wolontariusze rozdawali ulotki i plakaty. Zainicjowano dyżury wolontariuszy w pomieszczeniach przy parafii.
kwiecień	Nowogród Bobrzański, okoliczne gminy	Na wskazanym terenie wolontariusze (3 osoby) kolportowali materiały informacyjne na temat NSP 2011.
kwiecień	Zielona Góra	Kolportaż ulotek, plakatów, różne formy zachęcenia do udziału w spisie.
kwiecień	Szprotawa, woj. lubuskie	Wolontariusze kolportowali materiały informacyjne na terenie miasta i gminy.
kwiecień	Lublin	Pomoc w dokonywaniu samopisu przez członków Towarzystwa Ukraińskiego.
kwiecień	woj. lubelskie	Dystrybucja ulotek o spisie drogą pocztową.
kwiecień-czerwiec	woj. lubelskie	Stałe informacje o spisie w cotygodniowych ukraińskojęzycznych audycjach radiowych „Dzwony Chołmszczyzny i Pidlaszszia”.
17.04.	Przemyśl	Spotkanie informacyjne poświęcone aktywizacji w trakcie NSP lokalnych społeczności ukraińskich Podkarpacia z udziałem Prezesa ZUwP Piotra Tymy, przedstawicieli organizacji ukraińskich Przemyśla. W spotkaniu wzięli udział liderzy ukraińskich organizacji pozarządowych z Przemyśla oraz regionu.
17.04.	Kołobrzeg	Spotkanie informacyjne ze społecznością ukraińską w pomieszczeniu ZUwP z udziałem przewodniczącego i zastępcy przewodniczącego Oddziału Koszalińskiego Romana Biłasa i Włodzimierza Fila.
17.04.	Kraków	Spotkanie informacyjne ze społecznością ukraińską przy parafii greckokatolickiej przy udziale ks. Piotra Pawliszcze i prof. Włodzimierza Mokrego. Zachęcano uczestników do udziału w samospisie oraz wyjaśniono jego zasady. Ustalono termin i miejsce dyżurów wolontariuszy z laptopami.
17.04.	Nowogród Bobrzański, woj. lubuskie	Odbyło się spotkanie z mniejszością ukraińską dotyczące spisu powszechnego.

Data	Miejscowość	Opis działania
17.04.	Mokre, woj. podkarpackie	Odbyło się organizacyjne spotkanie z przedstawicielami mniejszości ukraińskiej. Wyznaczono wolontariuszy do prowadzenia NSP na terenie Oddziału Sanockiego ZUwP. Powołano 16-osobową grupę wolontariuszy.
18.04.	Zielona Góra	Odbyło się spotkanie przedstawicieli organizacji mniejszości narodowych z dyrektorem Wydziału Spraw Obywatelskich i dyrektorem Urzędu Statystycznego. W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele mediów.
19.04.	Przemyśl	Powołano grupę koordynacyjną NSP dla terenu dawnego woj. przemyskiego w składzie: Anna Drozd, Maria Tucka, Anna Feśnak, Marek Kręciproch. Do akcji przyłączył się również aktywnie przedstawiciel Stowarzyszenia „Ukraiński Dom Ludowy” Michał Pulkowski i wolontariusz z ramienia tego stowarzyszenia Artur Mielnik. Wyznaczono dyżury wolontariuszy. Rozpoczęto współpracę z greckokatolickimi oraz prawosławnymi parafiami diekanatu przemyskiego. Wyznaczono wolontariusza (A. Grodecki) na terenie gm. Bircza. W Przemyślu na terenie dzielnic Wilcza i Błonie wolontariuszem był R. Hnatiuk. Wolontariusze wyposażeni w laptopy z mobilnym Internetem odwiedzali mniejsze miejscowości powiatu przemyskiego, celem udzielenia pomocy w samopisie osobom tam zamieszkującym (m.in. w miejscowościach Grochowce, Młodowice, Krówniki, Kniażyce, i inne). Uruchomiono numer telefonu pod którym można było zasięgnąć informacji i porad na temat spisu. Ogłoszenia informacyjne i popularyzujące spis pojawiały się regularnie przez cały okres jego trwania w tygodniku „Cerkovnyj visnyk”, który jest rozdawany bezpłatnie przez greckokatolicką parafię Archikatedralną w Przemyślu i jest środkiem informacyjnym docierającym do najszerszego koła społeczności ukraińskiej w Przemyślu i okolicach. W tradycyjnym, najliczniej odwiedzanym miejscu spotkań społeczności – kawiarence przy cerkwi katedralnej w Przemyślu, uruchomiono stały punkt pomocy w spisie, który pracował 2–3 godziny w każdą niedzielę w okresie najliczniej odwiedzanych porannych mszy. Ogłoszenia o spisie pojawiły się również w regionalnej audycji ukraińskiej Radio Rzeszów „SKRYNIA”. Działania zachęcające do samospisu przeprowadzono również wśród dzieci i młodzieży w Zespole Szkół im. M. Szaszkiewicza w Przemyślu.
19.04.	Bartoszyce	W szkole ukraińskiej odbyło się szkolenie dla uczniów. Uczniowie dowiedzieli się, w jaki sposób pomagać przy spisywaniu rodzicom, sąsiadom.

Data	Miejscowość	Opis działania
19.04.	Koszalin	Odbyła się wspólna konferencja prasowa mniejszości narodowych dotycząca NSP 2011 zorganizowana przez Oddział Koszaliński ZUWP. W konferencji wzięli udział przedstawiciele mniejszości: kaszubskiej (Łukasz Grzędzicki), romskiej (Andrzej Doliński), żydowskiej (Albin Majkowski), niemieckiej (Peter Jeshke), ukraińskiej (R. Biłas), rektor Akademii Pomorskiej w Słupsku prof. Roman Drozd, starosta koszaliński Roman Szewczyk.
19.04.	Łódź	Spotkanie informacyjne na temat NSP z lokalną społecznością ukraińską. Udział wzięli koordynator z woj. mazowieckiego, szefowie Koła ZUWP w Łodzi oraz sympatycy organizacji.
21.04.	Warszawa	Odbyło się spotkanie szkoleniowo-informacyjne dla koordynatora z terenu olsztyńskiego i wolontariusza z terenu powiatu Kętrzyn.
24.04.	Kętrzyn	Przy parafii greckokatolickiej odbyło się spotkanie informacyjne z mniejszością ukraińską dotyczące NSP.
26.04.	Bytów	Uroczyste otwarcie siedziby ZUWP Koła w Bytowie połączone ze spotkaniem poświęconym akcji informacyjnej i pomocy z samopisem społeczności Ziemi Bytowskiej.
27.04.	Bytów	Koncert poświęcony pamięci ukraińskiego wieszczki Tarasa Szewczenki. W trakcie koncertu apelowano o udział w spisie, kolportowane były materiały informacyjne, plakaty i ulotki na temat NSP 2011, dyżurowali wolontariusze.
29.04.	Zielona Góra	W Radio Zachód była transmitowana 30-minutowa audycja z przedstawicielami mniejszości żydowskiej i ukraińskiej na temat NSP.
kwiecień–maj	woj. podkarpackie	Kolportaż plakatów, ulotek. Pomoc w dokonywaniu spisu przez wolontariuszy.
01.05.	Koszalin	Po liturgii w sali pod cerkwią greckokatolicką odbyło się spotkanie ze społecznością ukraińską regionu. Omówiono zasady spisu powszechnego, przebieg NSP oraz zachęcano do udziału w samospisie. Spotkanie prowadzili ks. Bogdan Hałuszka, prezes ZUWP Piotr Tyma, sekretarz ZG ZUWP Mirosław Kupicz oraz przewodniczący Oddziału Koszalińskiego ZUWP R. Biłas.
01.05.–10.05.	gm. Pozezdrze, woj. warmińsko-mazurskie	Na terenie gminy koordynatorka z terenu woj. warmińsko-mazurskiego pomagała w samospisie internetowym mieszkańcom gminy.

Data	Miejscowość	Opis działania
01.05	Przemyśl	W ramach koncertu zespołów z Ukrainy, przypominano licznie przybyłym widzom o trwającym NSP 2011 i możliwości dokonania samopisu i pomocy wolontariuszy dyżurujących w biurze ZUwP koło w Przemyślu codziennie od 9–16 oraz w każdą niedzielę przed i po liturgii przy soborze greckokatolickim oraz w filialnych cerkwiach greckokatolickiej i prawosławnej cerkwi na terenie Przemyśla i okolic. Na witrynach budynku ND przy ul. T. Kościuszki 5 w Przemyślu przez cały okres trwania spisu widniały materiały informacyjne o trwającym NSP.
02.05.	Słupsk	Podczas koncertu zespołów artystycznych ze Szkoły z ukraińskim językiem nauczania im. M. Szaszkiewicza w Przemyślu informowano publiczność o NSP i wielokrotnie zachęcano do udziału w samospisie. W widocznym miejscu eksponowano plakaty spisowe, rozdawane były ulotki. Publiczność była informowana o zasadach udziału w spisie przez członków lokalnej struktury ZUwP oraz gości: przewodniczącą Oddziału Przemyskiego ZUwP M. Tucką i członka Rady Oddziału Przemyskiego ZUwP A. Komara oraz dziennikarkę tygodnika „Nasze Słowo” i Radio Koszalin A. Winnicką.
02.05.– 03.05.	Pęciszewo (pow. Braniewo)	Koordynatorka Maria Chomyn i wolontariuszka Natalia Właszyn pomagały mieszkańcom w samospisie internetowym.
03.05.	Bytów	Podczas koncertu zespołów artystycznych ze Szkoły z ukraińskim językiem nauczania im. M. Szaszkiewicza w Przemyślu informowano publiczność o NSP. W widocznym miejscu wisiały plakaty spisowe, rozdawane były ulotki, dyżurowali wolontariusze.
05.05.	Legnica	W szkole z ukraińskim językiem nauczania im. B.I. Antonycza odbyło się spotkanie informacyjne dotyczące spisu powszechnego z uczniami i gronem pedagogicznym zorganizowane przez koordynatora Bohdana Pecuszkę.
06.05.	Sanok	Po koncercie w ramach Festiwalu Huculskiego zespołu „Widymo” z Sanoka widzowie zostali poinformowani o przebiegu NSP oraz zachęcani do udziału w samospisie. Przeprowadzono również nabór wolontariuszy oraz kolportowano materiały informacyjne. Zgłosiło się 4 dodatkowych wolontariuszy, którzy objęli teren Zagórza i Kołmańczy.
07.05.– 08.05.	powiat Braniewo	Wolontariuszka Natalia Właszyn pomagała mieszkańcom powiatu w samospisie internetowym.
07.05.	Legnica	Spotkanie grupy koordynującej akcję spisową dotyczące przygotowania konferencji prasowej w Legnicy.

Data	Miejscowość	Opis działania
07.05.	Koszalin	Podczas koncertu zespołów artystycznych ze Szkoły z ukraińskim językiem nauczania im. M. Szaszkiewicza w Przemyślu informowano publiczność o NSP, zachęcano do udziału oraz wręczano ulotki.
07.05.	Giżycko	Podczas XV Festiwalu Twórczości Dziecięcej organizatorzy (Oddział Mazurski ZUwP i Międzyszkolny Punkt Nauczania Języka Ukraińskiego w Giżycku) zachęcali uczestników do aktywnego udziału w samospisie internetowym.
08.05.	Patoka, woj. dolnośląskie	Koordynator Bohdan Pecuszok po niedzielnej mszy zorganizował spotkanie informacyjne z mieszkańcami miejscowości dotyczące spisu powszechnego. Wyznaczono dzień dyżuru wolontariuszy.
08.05.	Zamienice, woj. dolnośląskie	Koordynator Bohdan Pecuszok po niedzielnej mszy zorganizował spotkanie informacyjne z mieszkańcami miejscowości dotyczące spisu, ustalono harmonogram dyżurów wolontariuszy.
08.05.	Kętrzyn	Wolontariusze spisowi podczas jarmarku „Z malowanej skrzyni” udzielali informacji na temat spisu powszechnego i pomagali w samospisie internetowym. Rozdawano ulotki spisowe, w widocznym miejscu wisiały plakaty NSP.
08.05.	Lubin	Podczas Koncertu Szewczenkowskiego uczniów ZSO im. B.I. Antonicza zachęcano do udziału w samospisie internetowym i informowano o jego zasadach. W widocznym miejscu wisiały plakaty spisowe.
11.05.	Elbląg	W każdą niedzielę mieszkańcy Elbląga mogli korzystać z pomocy wolontariuszy w sali katechetycznej przy cerkwi greckokatolickiej na ul. Traugutta w godzinach 9:30–13:30. Udostępniono również komputer dla osób, które same chcą spisać się, ale nie posiadają komputera bądź dostępu do Internetu.
15.05., 22.05.	Bielsk Podlaski	Podczas Konkursu Piosenki Ukraińskiej „Z Pidlaskoji Krynyci” czynne było stoisko obsługiwane przez wolontariuszkę dysponującą laptopem i mobilnym Internetem, dystrybuowano ulotki dotyczące spisu.
19.05.	Elbląg	Koordynator regionalny Piotr Śmigielski wziął udział w programie dotyczącym spisu powszechnego i mniejszości ukraińskiej w Telewizji Elbląskiej.
19.05., 30.05.	Bielsk Podlaski, Czeremcha, Białystok	Podczas Konkursu recytatorskiego „Ukraińskie Słowo” czynne było stoisko obsługiwane przez wolontariuszkę dysponującą laptopem i mobilnym Internetem, dystrybuowano ulotki dotyczące spisu.
20.05.	Olsztyn	Z inicjatywy koordynatora akcji spisowej w Elblągu Piotra Śmigielskiego TVP Olsztyn przygotowała materiał poświęcony aktywności ZUwP podczas NSP.

Data	Miejscowość	Opis działania
21.05.	Biały Bór, woj. zachodnio-pomorskie	Podczas Koncertu Szewczenkowskiego rozdawano ulotki, w widocznym miejscu wisiały plakaty spisowe. Zastępca przewodniczącego Oddziału Koszalińskiego ZUwP Włodzimierz Fil zachęcał ze sceny do udziału w samospisie. Chętni mogli skorzystać z pomocy wolontariuszy dyżurujących z laptopem podczas koncertu.
21.05.	Elbląg	W pierwszy dzień 45. Dziecięcego Festiwalu Kultury Ukraińskiej prowadzący imprezę zachęcali do udziału w samospisie i informowali o NSP. Przez cały dzień widzowie mieli możliwość skorzystania z pomocy wolontariuszy. Również były eksponowane plakaty spisowe.
22.05.	Przemyśl	Przy prawosławnej cerkwi w Przemyślu po zakończeniu liturgii przeprowadzono akcję informacyjną, zachęcano do udziału w samospisie. Do udziału w samospisie zachęcali A. Drozd oraz S. Grabas.
22.05.	Horostyta, woj. lubelskie	Akcja informacyjna o spisie i pomoc w dokonaniu samopisu przeprowadzona po nabożeństwie w miejscowej cerkwi prawosławnej przez członków Towarzystwa Ukraińskiego. Dystrybucja ulotek o spisie.
22.05.	Hola, woj. lubelskie	Akcja informacyjna o spisie i pomoc w dokonaniu samopisu przeprowadzona podczas Otwarcia Sezonu Kulturalnego w skansenie w Holi organizowanego przez Towarzystwo Miłośników Skansenu Kultury Materialnej Chełmszczyzny i Podlasia w Holi oraz Towarzystwo Ukraińskie. Dystrybucja ulotek o spisie.
22.05.	Zahajki	Akcja informacyjna o spisie i pomoc w dokonaniu samopisu dla mieszkańców wsi.
22.05.	Elbląg	W drugi dzień 45. Dziecięcego Festiwalu Kultury Ukraińskiej prowadzący zachęcali do udziału w samospisie. Przez cały dzień widzowie mieli możliwość skorzystania z pomocy wolontariuszy, którzy dyżurowali w dostępnym miejscu. Eksponowane były również plakaty spisowe. Do udziału w samospisie zachęcał sekretarz ZG ZUwP M. Kupicz.
22.05.	Olchowiec	Podczas drugiego dnia XXI Kermesza Łemkowskiego organizowanego przez Zjednoczenie Łemków kolportowano ulotki spisowe, w widocznym miejscu wisiały plakaty spisowe. Organizatorzy i konferansjerzy zachęcali do udziału w samospisie internetowym.
22.05.	Szprotawa	Podczas Koncertu Szewczenkowskiego uczniów ZSO im. B.I. Antonicza zachęcano do udziału w samospisie internetowym i informowano o jego zasadach. W widocznym miejscu wisiały plakaty spisowe.

Data	Miejscowość	Opis działania
22.05.	Guzice, woj. dolnośląskie	Podczas Koncertu Szewczenkowskiego uczniów ZSO im. B.I. Antonicza zachęcano do udziału w samospisie internetowym i informowano o jego zasadach. W widocznym miejscu wisały plakaty spisowe. Kolportowano również ulotki informacyjne.
22.05.	góra Horodyszcze (Fajka) k. Sanoka	Po ekumenicznym nabożeństwie z pomocy wolontariuszy przy samospisie skorzystało kilkanaście osób.
25.05.	Sanok	Konferencja prasowa na temat przebiegu spisu (ocena przygotowań ze strony GUS i organizacji pozarządowych, przebiegu akcji informacyjnej) z udziałem przedstawicieli władz lokalnych z Sanoka, Zagórza, Komańczy oraz liderów społeczności ukraińskiej. Konferencję poprowadzili członkowie ZUwP Marianna Jara i Danyło Jaryj. Po konferencji miała miejsce regionalna narada wolontariuszy.
26.05.	Rzeszów	„Skrynia” (audycja w języku ukraińskim) – z inicjatywy koordynatora akcji spisowej w Sanoku Danyła Jarego przygotowano materiał poświęcony NSP.
27–28.05.	Szczecin	W trakcie Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Stan i potrzeby ukraińskiego szkolnictwa w Polsce” goście i uczestnicy konferencji zostali poinformowani o założeniach akcji podjętej w okresie spisu przez ukraińskie organizacje pozarządowe. Każdy z uczestników otrzymał pakiet materiałów informacyjnych. Informacje o akcji przedstawił Prezes ZUwP Piotr Tyma.
28.05.	Stargard Szczeciński	Spotkanie poświęcone NSP 2011 z członkami lokalnej społeczności ukraińskiej z udziałem m.in. Prezesa ZUwP Piotra Tymy.
29.05.	Chełm	Akcja informacyjna o spisie i pomoc w dokonaniu samospisu przeprowadzona podczas uroczystości z okazji 150. rocznicy śmierci Tarasa Szewczenki w Chełmie, organizowanych przez Oddział Chełmski Towarzystwa Ukraińskiego, Parafię Prawosławną pw. św. ap. Jana Teologa w Chełmie, Chełmskie Centrum Kultury Prawosławnej w Chełmie. Dystrybucja ulotek o spisie.
Czerwiec	Przemyśl	W siedzibie ZUwP koło w Przemyślu w godzinach pracy biura zainteresowani mieli możliwość dokonania samospisu przez Internet. Informacja o takiej możliwości widniała na tablicy ogłoszeń przy wejściu głównym do budynku „Narodnego Domu”.
05.06.	Kętrzyn	Przy parafii greckokatolickiej odbyło się kolejne (szóste) spotkanie informacyjne z mniejszością ukraińską dotyczące aktywności w czasie NSP.
11.06.	Barciany, woj. warmińsko-mazurskie	W kilku miejscowościach na terenie gminy Barciany odbyły się spotkania informacyjne z mniejszością ukraińską dotyczące NSP. Wolontariusze pomagali spisywać się mieszkańcom przez Internet.

Data	Miejscowość	Opis działania
12.06.	Lublin	Akcja informacyjna o spisie i pomoc w dokonaniu samopisu przeprowadzona podczas święta ukraińskiej społeczności prawosławnej Lublina „Ukraińska Biesiada”. Dystrybucja ulotek o spisie.
13.06.	Srokowo, woj. warmińsko-mazurskie	W kilku miejscowościach na terenie gminy Srokowo odbyły się spotkania informacyjne z mniejszością ukraińską dotyczące NSP. Wolontariusze pomagali spisywać się mieszkańcom przez Internet.
15.06.	Korsze, woj. warmińsko-mazurskie	W kilku miejscowościach na terenie gminy Korsze odbyły spotkania informacyjne z mniejszością ukraińską dotyczące NSP. Kolportowano plakaty i ulotki, grupa wolontariuszy pomagała w samospisie przez Internet.
16.06.		Zakończenie terminu, w którym możliwe było samospisanie się za pomocą Internetu.

Załącznik 2

Aktywność mniejszości w trakcie NSP widziana przez media

wydarzenia

Środa 20 kwietnia 2011 r. Głos Koszaliński www.gk24.pl

4

O interwencjach policji w regionie, wypadkach drogowych możesz przeczytać w serwisie www.gk24.pl/997

Pochodzenie jest ważne

KOSZALIN Wczoraj przedstawiciele mniejszości narodowych oraz społeczności kaszubskiej apelowali, by biorąc udział w Narodowym Spisie Powszechnym nie ukrywać swojego pochodzenia.

Inga Domurat
inga.domurat@gk24.pl

– Narodowy Spis Powszechny Ludności jest bardzo ważnym wydarzeniem. Od jego wyników zależność będzie polityka narodowościowa państwa wobec mniejszości narodowych. Chociażby w kwestiach finansowania tej działalności, posługiwania się językiem ojczystym w sferze publicznej – mówił wczoraj na konferencji w koszalińskim hotelu „Gromada” prof. Roman Drozd, historyk, rektor słupskiej Akademii Pomorskiej. – Dotychczas w Polsce prowadzone były dwa spisy, w których zadawane były pytania o narodowość. Chodzi o spis z 2002 roku i ten obecnie trwający. Ten pierwszy nie spełnił oczekiwań. Według wiedzy profesora, w wyniku akcji „Wisła”, na tzw. ziemiach odzyskanych osiedlono ok. 150 tys. Ukraińców, z czego od Szczecina po Słupsk prawie 49 tysięcy. Te liczby wynikają z wykazu list przesiedleńczych. Związek Ukraińców twierdzi nawet, że ukraińska mniejszość w Polsce liczy 200 – 300 tys. osób. Tego nie potwierdził spis z 2002 roku. Nie dał też odpowiedzi na to, ile w Polsce żyje osób pochodzenia żydowskiego, niemieckiego czy romskiego. – Szacujemy, że po wojnie w Polsce zostało 60 – 80 tys. ludności niemieckiej. A ze spisu z 2002 roku wynika, że jest nas zaledwie 2 tysiące – zauważył Peter Jeshke, przewodniczący Społeczno-Kulturalnego Związku Mniejszości Niemieckiej w Koszalinie. Po wojnie tylko w Szczecinie było 40 tys. Żydów, ilu ich zostało po 1968 roku, tego nie wiadomo. – Nie mamy takich danych – ubolewał Albin Majkowski, rzecznik Izraelskiej Niezależnej Gminy Wyznaniowej w Poznaniu. Nie ma też danych dotyczących Romów. Nie wiemy też, ilu w Polsce jest Kaszubów, od wieków żyjących na Pomorzu. – W spisie z 2002 roku tylko 5.100 osób przyznało się do pochodzenia kaszubskiego, ale już 62 tys. zadeklarowało, że posługuje się językiem kaszubskim. Stało się tak, bo narodowość polska i pochodzenie kaszubskie się nie wykluczają – wyjaśniał Łukasz Grzędzicki, przewodniczący Zarządu Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego. Powód tych niepełnych informacji po ostatnim spisie mógł być różny. Nie do każdego dotarł rachmistrz, nie każdy przyznał się przed nim, że ma korzenie ukraińskie, żydowskie czy niemieckie. Wczoraj przedstawiciele mniejszości apelowali, by biorąc udział w trwającym NSP nie ukrywać pochodzenia. ■

Spis
■ NSP przez internet trwa do 16 czerwca, natomiast rachmistrzowie pukać będą do drzwi, a ankietarzy dozwolano do 30 czerwca formularz on-line i off-line dostępny jest na stronie internetowej www.spis.gov.pl. Jeśli ktoś nie ma dostępu do internetu, może skorzystać z łącz w biurach spisywanych, które są w każdej gminie.

Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie

Spisz się dla przyszłości Polski w internecie!
1 kwietnia - 16 czerwiec
www.pomorska.pl
www.spis.gov.pl

Polska wielu narodów!

Spisz się

dla przyszłości Polski w internecie!

1 kwietnia - 16 czerwiec

www.pomorska.pl
www.spis.gov.pl

Jestem Romem
Jestem Żydem
Jestem Ukrainką
Jestem Ślązakiem
Jestem Kaszubem

Przedstawiciele ludności (od lewej) romskiej, żydowskiej, kaszubskiej oraz ukraińskiej rozpoczynają kampanię informacyjną, w której, posługując się ulotkami i plakatami, apelują o prawdę przy odpowiedzi na pytania w spisie dotyczącym narodowości i języka.

Przedstawiciele ludności (od lewej) romskiej, żydowskiej, kaszubskiej oraz ukraińskiej rozpoczynają kampanię informacyjną, w której, posługując się ulotkami i plakatami, apelują o prawdę przy odpowiedzi na pytania w spisie dotyczącym narodowości i języka.

MIASTO Z BLISKA

22 - 23

Mniejszości bez tajemnic

Do 30 czerwca potrwa Narodowy Spis Powszechny. Mniejszości narodowe i etniczne z naszego regionu zachęcają, by spisując się podać swoją rzeczywistą narodowość, by rezultaty spisu rzetelnie odzwierciedlały społeczny przekrój wielokulturowy Polski.

Powszechny spis ludności jest bardzo ważny, bowiem od wyników może zależeć polityka narodowościowa państwa wobec mniejszości narodowych, choćby w kwestiach finansowania ich działalności i posługiwania się językiem ojczystym w sferze publicznej – mówi prof. Roman Drozd, rektor Pomorskiej Akademii Pedagogicznej. – Do tej pory w Polsce przeprowadzono tak naprawdę dwa powszechne spisy ludności, w których pytano o narodowość. Jak tłumaczy profesor Drozd, spis z 2002 roku nie odzwierciedlał stanu faktycznego liczby ludzi w

Narodowy Spis Powszechny potrwa do 30 czerwca. Do tego czasu pracować będą telefoniczni ankietery i rachmistrzowie odwiedzający w domach. Rachmistrzowie odwiedzają osoby losowo wybrane do grupy reprezentacyjnej - jest to 20 procent w skali kraju. Do 16 czerwca będzie można spisać się samemu przez internet. Formularz dostępny jest na stronie (www.spis.gov.pl).

przyjąć, że na terenie Pomorza Zachodniego osiedlono około 50 tysięcy Ukraińców – opowiada. Profesor tłumaczy również, że liczba ta mogła być jeszcze większa, ponieważ w okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej lepiej

nie było, bo bardzo ważne jest ustalenie, ile na naszym terenie żyje osób pochodzenia ukraińskiego, żydowskiego, niemieckiego czy romskiego. Podobnie jest z Kaszubami, którzy żyją na Pomorzu. W spisie z 2002 roku tylko 5 tysie-

gu ostatnich dni na drugim końcu Polski, na Śląsku.

– Każdy ma jakieś swoje pochodzenie, nie powinien się go wstydzić – dodaje Peter Jeshke z koszalińskiego Społeczno-Kulturalnego Związku Mniejszości Nie-

Mniejszości chcą, by spis był rzetelny

Policzmy się wreszcie dokładnie

PRZEDSTAWICIELE mniejszości etnicznych i narodowych spotkali się wczoraj w Koszalinie na konferencji prasowej. Przedstawili działania zachęcające te grupy do dokładnego policzenia się w naszym województwie, korzystając z trwającego Narodowego Spisu Powszechnego.

Przedstawiciele mniejszości etnicznych i narodowych przedstawili dziennikarzom działania, z pomocą których będą zachęcać „swoich” do dokładnego policzenia się.

W SPOTKANIU z dziennikarzami, zorganizowanym z inicjatywy Zarządu Oddziału Związku Ukraińców w Koszalinie, udział wzięli: Roman Biłas – przewodniczący Zarządu Oddziału Związku Ukraińców w Koszalinie, Andrzej Dołński – przedstawiciel mniejszości romskiej, Roman Drozd – historyk i rektor Akademii Pomorskiej, Łukasz Grzędzicki – przewodniczący Zarządu Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego, Peter Jeske – przedstawiciel mniejszości niemieckiej, Albin Majkowski – przedstawiciel mniejszości żydowskiej – i Roman Szewczyk – starosta koszaliński.

Uczestnicy spotkania byli zgodni, że ostatni Spis Powszechny z 2001 r. nie pokazał pełnych danych o mniejszościach. Obecny może być także niepełny, choćby dlatego, że ankietarzy mają odwiedzić tylko co piąty dom, co może spowodować zafalszowanie danych głównie w sołectwach i wśród starszych mieszkańców naszego województwa. Aby temu zapobiec, Ukraińcy organizują dyżury pomagające starszym osobom i w „zapomnianych miejscowościach”

w samopisie przez Internet, do czego zachęcają także pozostałe mniejszości. Do tego zapowiadają akcję ulotkową i informacyjną skierowaną do rodaków. Akcję ulotkową i zachęcającą do deklarowania „kaszubskości” przeprowadzi mające już doświadczenia w spisach Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie. Mniejszość żydowska zachęca do intensywnego szukania swoich korzeni i do faktycznego sprawdzenia „kim jesteśmy”, co powinno znaleźć odzwierciedlenie w ankietach spisowych. Nieliczni Niemcy, podobnie jak kiedyś zastraszana przez władze mniejszość ukraińska, mają teraz odwagę pokazać swoją liczebność w naszym województwie. Romowie natomiast będą zachęcali swoich bliskich do deklarowania cygańskości, głównie wśród osób pochodzących z mieszanych małżeństw.

Widocznym akcentem wtorkowych zapowiedzi mają być billboardy, które niebawem pojawią się w całym naszym regionie i będą zachęcały do przyznawania się w ankietach spisowych do swojej narodowości.

Tekst i fot. (mił)

beta
moje miasto
MMKOSZALIN.EU

Pisz artykuły, wrzucaj zdjęcia, informuj o wydarzeniach! Tym żyje Miasto!

Sprawdź inne MM-ki: Dowiedz się więcej o MM »

login hasło **Zaloguj**

Dołącz do nas! **Przypomnij hasło**

Szukaj

Red. dyżurny: **Agnieszka Gontar**
GG: 33758771

Artykuły (3123) Dzieje się (586) Ludzie (1797) Zdjęcia (8952) Komentarze (4811)

Start

Autor

Artykuł »

0 **Lubię to!** 19

komentarze: 0
zdjęcia: 1

Narodowy Spis Ludności: Mniejszości

opublikowany: 20 kwietnia 2011, 16:58 tagi: narodowy spis ludności ukraińcy koszaliny

Projekt plakatu, który już niebawem będzie można zobaczyć na ulicach Koszaliny.
Autor zdjęcia: MMKoszalin

We wtorek, 19 kwietnia, Koszaliński Oddział Związku Ukraińców w Polsce zwołał konferencję, której tematem był Narodowy Spis Ludności i jego znaczenie dla mniejszości narodowych.

1 kwietnia 2011 roku rozpoczął się Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań, który potrwa do 30 czerwca 2011. Jednym z jego zadań jest ukazanie zróżnicowania społeczeństwa ze względu na narodowość oraz używany język ojczysty.

Aktywność:
zdjęcia: 244
artykuły: 42
wydarzenia: 5
komentarze: 1

Dodaj swój tekst i zdjęcie

Dodaj wydarzenie

reklama

<http://www.mmkoszalin.eu/artykul/narodowy-spis-ludnosci-mniejszosci-334910.html>

gazeta internetowa
razem TOBA
www.razemtoba.pl

Poznaj dobrą stronę niepełnosprawnych

start redakcja o serwisie kontakt współpraca archiwum **PFON-Twój Fundusz**

aktualności

- 2011-10-21 Pomeżani i Pogezani, czyli historia szumem wody opowiedziana
- 2011-10-20 Nie zwlekaj z mammografią! Nie dopuść do tragedii
- 2011-10-20 „Chcemy zdążyć do domu przed zimą” - zwierzęta z elbląskiego schroniska do adopcji!
- 2011-10-20 Legendarny uwodziciel – Don Giovanni - The Metropolitan Opera Live w „Światowidzie”
- 2011-10-20 Stypendia „Szansy” i „Słonka” wręczone
- 2011-10-20 Jutro rozpoczyna się święto elbląskiego tarca - Baltic Cup
- 2011-10-19 Plac Elbląg w mieście Leer
- 2011-10-19 BALTIC CUP - pokaz na światowym poziomie
- 2011-10-19 Elbląg na dniach otwartych w Brukseli
- 2011-10-19 Forum Pełnomocników w Elblągu

wersja tekstowa strony

miasto dostępne | Twoje miasto

NASZE MIASTO/Twoje miasto

Zmieni wielkość tekstu: A A A

2011-05-17
Mniejszość ukraińska bierze udział w Spisie Powszechnym 2011 (strona 1 z 1)

Co siódmy obywatel Europy należy do autochtonicznej mniejszości narodowej i etnicznej. Prawie 10% obywateli posługuje się językiem mniejszości lub regionalnym. Przynależność do mniejszości narodowej, czy etnicznej w Europie jest więc czymś powszechnym i normalnym. „Nie bójmy się więc podawać, w trwającym właśnie spisie powszechnym, swoich prawdziwych korzeni” - apelują przedstawiciele mniejszości narodowych.

W Narodowym Spisie Powszechnym 2011 roku bierze udział reprezentatywna grupa około 20% losowo wybranych mieszkańców Polski. Prócz tych wyznaczonych osób, które muszą spisać się obowiązkowo, pozostali mogą dobrowolnie wziąć udział w spisie, korzystając z Internetu. Wystarczy zarejestrować się na stronie Głównego Urzędu Statystycznego.

Newsletter
codzienna porcja nowości
zapisz się...

polecamy w naszej czytelnici
więcej...

2011-09-20 Czy dziś trzeba palić stanki?
2011-09-19 Ryszard Tomczyk odebrał...

<http://razemtoba.pl/index.php?NS=srodek&nrratyk=6919>

ZALOGUJ SIĘ | ZAREJESTRUJ SIĘ IMIENNY: URSZULI, HILAREGO, CELINY | POGODA: ELBLĄG 10° | RSS | KONTAKT

82-300.PL
BETA ELBLĄG NA PIERWSZYM PLANIE

WIADOMOŚCI SZUKAJ

Wiadomości Ogłoszenia Forum Katalog firm

Wiadomości Gospodarka Polityka Sport Rozrywka Kultura Społeczeństwo Kronika kryminalna Fotorelacje Konkursy

Modrzewina Nad Jarem Stare Miasto Śródmieście Zatorze Zawada Zawodzie

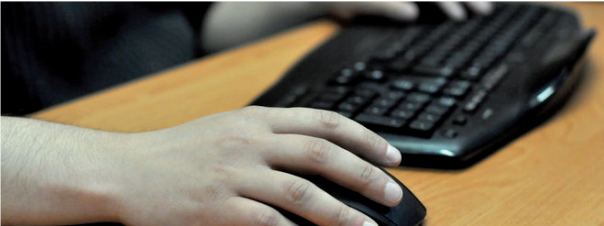
Drukarnia Elbląg

ZOSTAŃ NIEJ CHWILI! IDziś rozpoczyna się 1. dzień Baltic Cup.

Mniejszość ukraińska bierze udział w Spisie Powszechnym 2011

Worek, 17.05.2011 13:17 | Związek Ukraińców w Elblągu | Społeczeństwo, WIADOMOŚCI

W każdą niedzielę o godzinie 9:30 oraz 13:30 do sali katechetycznej pod cerkwią greckokatolicką przy ul. Traugutta dla osób ukraińskich korzeniach nie mających dostępu do internetu udostępniony będzie komputer a wolontariusze będą służyć pomocą przy samospisie.

Fot. Katarzyna Laluszek / 82-300.pl

Co siodmy obywatel Europy należy do autochtonicznej mniejszości narodowej i etnicznej. Prawie 10% obywateli posługuje się językiem mniejszości lub regionalnym. Przynależność do mniejszości narodowej czy etnicznej w Europie jest więc czymś powszechnym i normalnym. „Nie bójmy się więc podawać, w trwającym właśnie spisie powszechnym, swoich prawdziwych korzeni” - apelują przedstawiciele mniejszości narodowych.

W Narodowym Spisie Powszechnym 2011 roku bierze udział reprezentatywna grupa około 20% losowo wybranych mieszkańców Polski. Prócz tych wyznaczonych osób, które muszą spisać się obowiązkowo, pozostali mogą dobrowolnie wziąć udział w spisie, korzystając z Internetu. Wystarczy zarejestrować się na stronie Głównego Urzędu Statystycznego.

CZYTAJ RÓWNIEŻ

Instytucje unijne poszukują tłumaczy
Nie zaciągnęła hamulca ręcznego i zgłosiła kradzież auta
Dziś turniej o Puchar Prezydenta Elbląga
Jutro na Zawodzie zabraknie wody
Uchwała ws. rozbudowy C.H. Ogrody nieważna

NAJCHĘŚCIEJ CZYTANE KOMENTOWANE

- Konkurs fotograficzny. Pokaż jesień i wygraj nagrody!
- Pezydent nagroził elbląskich nauczycieli
- Na Festiwal Tańca „Baltic Cup” wybiorą się....
- Nowaczyk rozwiązuje Zespół Radców Prawnych w Urzędzie
- Anatolij Piskovets trenerem Olimpi Elbląg?

REKLAMA

PRODUCENT REKLAM
www.reklama-fantazja.pl

- wydruki wielkoformatowe
- konstrukcje reklamowe
- litery przestrzenne
- wyroby z pleksi
- plafony
- siódruk
- gadżety reklamowe

http://www.82-300.pl/20,1531-mniejszosc_ukrainska_bierze_udzial_w_spisie_powszechnym_2011

Ukraińcy.wm.pl
Serwis tworzony przez Ukraińców dla Polaków.
Polscy Ukraińcy, firm są, co robią. O czym marzą. Co chcą powiedzieć Polakom.

Wyszukiwarka Katalog Firm Forum

Szukaj

na tej stronie wszędzie

Strona główna Stąd jesteśmy Imprezy Czytelnia Religia Galerie Szkoły Wideo Klipy Dodaj informację

Serwis Tematyczny: «Ukraińcy» Artykuły

A A A Lubię to!

Elbląg: Ukraińcy spisują się

2011-05-11 23:24:47 (ost. akt: 2011-05-11 23:26:55)

Co siodmy obywatel Europy należy do autochtonicznej mniejszości narodowej i etnicznej. Przynależność do mniejszości narodowej czy etnicznej w Europie jest czymś powszechnym i normalnym.

Ostatnia strona tygodnika Nasze Słowo

W Narodowym Spisie Powszechnym 2011 roku bierze udział reprezentatywna grupa około 20% losowo wybranych mieszkańców Polski. Prócz tych wyznaczonych osób, które muszą spisać się obowiązkowo, pozostali mogą dobrowolnie wziąć udział w spisie, korzystając z Internetu. Wystarczy zarejestrować się na stronie Głównego Urzędu Statystycznego.

Podczas ostatniego Spisu Powszechnego, który odbył się w 2002 roku wiele środowisk reprezentujących mniejszości narodowe w naszym kraju, zarzucało, że nie odzwierciedlał on pełnego stanu rzeczy.

Zastrzeżenia dotyczyły zastosowanej metodologii (braku możliwości wskazania przez respondentów tzw. tożsamości podwójnych, stopniowalnych czy pośrednich), niedoskonałości technik spisowych oraz błędów ankietatorów (wynikających np. z niskiej wiedzy na temat zróżnicowania etnicznego obywateli RP). Często pojawiały się sygnały złego przygotowania rachmistrzów spisowych oraz pomijania przez nich pytań o narodowość i język ojczysty respondentów, lub ich odpowiedzi w przypadku deklaracji innych niż polska.

Najnowsze artykuły

- Polska, Ukraina - Ty i Ja
- Zmarł Bohdan Osadczuk
- Wysperane na YouTube: Dzieci Maryi z Kolomyj
- Olstzyn: Oj u łuzi czerwona kałyna
- Ukraińcy nie mordowali warszawiaków

Najpopularniejsze artykuły

- Greckokatolicy z Elbląga budują cerkiew
- Ukraińcy nie mordowali warszawiaków
- Olstzyn: Oj u łuzi czerwona kałyna
- Sąd skazał Tymoszenko na 7 lat więzienia
- Lada Gorpienko: Ridna maty moja

<http://ukraincy.wm.pl/49969,Elblag-Ukraińcy-spisuja-sie.html>

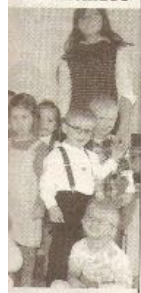
SKI

www.dziennikelblaski.pl

WTOREK 17.05.2011

STRONY

KATOLICKIEGO

szkola w Elblągu. mion: Jolancie opiekę, za y czas, za z całej kadrze

Napisali do nas

Elbląg: Ukraińcy spisują się

Co siódmy obywatel Europy należy do autochtonicznej mniejszości narodowej i etnicznej. Prawie 10% obywateli posługuje się językiem mniejszości lub regionalnym. Przynależność do mniejszości narodowej czy etnicznej w Europie jest więc czymś powszechnym i normalnym. „Nie bójmy się więc podawać, w trwającym właśnie spisie powszechnym, swoich prawdziwych korzeni” - apelują przedstawiciele mniejszości narodowych.

W Narodowym Spisie Powszechnym w 2011 roku bierze udział reprezentatywna grupa około 20% losowo wybranych mieszkańców Polski. Prócz tych wyznaczonych osób, które muszą spisać się obowiązkowo, pozostali mogą dobrowolnie wziąć udział w spisie, korzystając z Internetu. Wystarczy zarejestrować się na stronie Głównego Urzędu Statystycznego.

Poprzedni spis nie mógł być wiarygodny

Podczas ostatniego Spisu Powszechnego, który odbył się w 2002 roku, wiele środowisk reprezentujących mniejszości narodowe w naszym kraju zarzucało, że nie odzwierciedlał on pełnego stanu rzeczy. Zastrzeżenia dotyczyły zastosowanej metodologii (braku możliwości wskazania przez respondentów tzw. tożsamości podwójnych, stopniowości czy pośrednich), niedoskonałości technik spisowych oraz błędów ankietatorów (wynikających np. z nikłej wiedzy na temat zróżnicowania etnicznego obywateli RP). Często pojawiały się sygnały złego przygotowania rachmistrzów spisowych oraz pomijania przez nich pytań o narodowość i język ojczysty respondentów lub ich odpowiedzi w przypadku deklaracji innych niż polska. Spowodowało to nasilenie wciąż obecnego lęku przed deklarowaniem narodowości innej niż polska, związane z występującymi w społeczeń-

Osoby o ukraińskich korzeniach chcące wziąć udział w spisie mogą zgłaszać się w każdą niedzielę o godzinie 9:30 oraz 13:30 do sali katechetycznej pod cerkwią greckokatolicką przy ul. Traugutta. Fot. Ryszard Biel

stwie negatywnymi stereotypami i uprzedzeniami w stosunku do przedstawicieli mniejszości. Wszystkie to sprawiło, że poprzedni spis nie mógł być wiarygodny. Aby uniknąć podobnej sytuacji podczas tegorocznego spisu, wszystkie większe mniejszości narodowe w naszym kraju prowadzą liczne kampanie informacyjne na jego temat. Internetowy Spis Powszechny trwa od 1 kwietnia do 16 czerwca 2011 roku.

Pomagają w każdą niedzielę przy Traugutta

Czynny udział w kampanii informacyjnej bierze również mniejszość ukraińska. Na okres Spisu Powszechnego w większych miastach Polski zostały zawiązane grupy wolontariuszy, które mają na celu pomóc ludziom nie mającym dostępu do Internetu, bądź nie potrafiącym przeprowadzić sami spisu. Taka gru-

pa powstała również w Elblągu, gdzie osoby o ukraińskich korzeniach chcące wziąć udział w spisie mogą zgłaszać się w każdą niedzielę o godzinie 9:30 oraz 13:30 do sali katechetycznej pod cerkwią greckokatolicką przy ul. Traugutta. Specjalnie dla nich udostępniony będzie komputer a wolontariusze będą służyć pomocą przy samospisie.

Związek Ukraińców w Polsce, Elbląg

ukraincy.wm.pl
czytaj więcej

Na czas Spisu powstała również specjalna internetowa strona www.perepys.pl na której można uzyskać wszelkie informacje niezbędne do samospisania się. Zapytania do elbląskich wolontariuszy można kierować wysyłając e-maila na adres: zuwp_elblag@o2.pl.

l grzeją

ach czy tramwaje zamaryzali.... Czy chorą sytuacja. że dyrektor ZKM wówczas, że -5 tworze to jeszcze o jak się będzie eraz...? +25 to nie ektorych autobu- sie otworzyć ty dopiero jest du- róz..., jeszcze tro- sie +30 i wówczas taną grzać.... ią redakcję, Agnieszka

ione,

za! Osoby, które kursami powinny e osób jeździ o tej luzy powinien autobus, aby zmieścili. Tym iennie jeździ ludzie wracają szkoły, z zakupów. iem to nierozsąd- nały autobus na stencjalnych

m ze skargą do k. pół godzinie odstawiono dru- tym udało mi się swojego celu. za jednak tak, że

Czytelnik pyta

W ramach przeprosin, a nie rekompensaty

Na wielkim banerze przy kasach, elbląski Kaufland ogłasza, że jeśli klient stoi dłużej niż pięć minut przy kasie, otrzyma od marketu w ramach rekompensaty bon towarowy o wartości pięć złotych.

macji (według zaleceń na banerze). Grzecznie poprosi- lam o bon pięciolutowy, za stanie w kolejce ponad pię- ciu minut. Pani w punkcie od niechętnia rzuciła, że ko- lejka w sklepie dziś nie ma. Dla pewności skonsultowa-

to wygląda jeżeli praktyka nie idzie w parze z teorią? I czy klient rzeczywiście jest najważniejszy? Czytelniczka DE

Jarosław Kaduczak, rzecznik prasowy

sklepie wartości pięciu zło- tych. Jeśli osoba z punktu in- formacyjnego nie chciała wydać talonu, postąpiła wbrew zasadom firmy Kauf- land. Będziemy wdzięczni za zgłaszanie takich zdarzeń. Łódź

http://perepys.pl/_struktura/Informacje/Fotografie/94_1305802224.jpg

Gorzów Wielkopolski, ul. Grobla

Koszalin, ul. Armii Krajowej (baza PKS)

Koszalin, ul. Armii Krajowej (baza PKS)

Gorzów Wielkopolski, ul. Towarowa

Koszalin, ul. Władysława IV

Kołobrzeg, rondo Jedności Narodowej

Projekt realizowany jest ze środków otrzymanych od Fundacji im. Stefana Batorego.

Святослав Шевчук, ПАПЦ

Святослав Шевчук, ПАПЦ

Святослав Шевчук, ПАПЦ

Святослав Шевчук, ПАПЦ

Святослав Шевчук, ПАПЦ

Святослав Шевчук, ПАПЦ

Святослав Шевчук, ПАПЦ

Святослав Шевчук, ПАПЦ

Святослав Шевчук, ПАПЦ

Святослав Шевчук, ПАПЦ

Святослав Шевчук, ПАПЦ

Святослав Шевчук, ПАПЦ

Святослав Шевчук, ПАПЦ

Святослав Шевчук, ПАПЦ

Святослав Шевчук, ПАПЦ

Святослав Шевчук, ПАПЦ

Святослав Шевчук, ПАПЦ

Святослав Шевчук, ПАПЦ

Святослав Шевчук, ПАПЦ

Святослав Шевчук, ПАПЦ

Святослав Шевчук, ПАПЦ

Святослав Шевчук, ПАПЦ

Святослав Шевчук, ПАПЦ

Святослав Шевчук, ПАПЦ

Серед своїх Ти не чужий. Запишися українцем!

Narodowy Spis Powszechny (1.04.2011 - 30.06.2011)

Pytanie 14a. Jaka jest Pana(i) narodowość?

☒ ukraińska

Pytanie 15. Jakim językiem(ami) zazwyczaj posługuje się Pan(i) w domu?

☒ ukraińskim

Не буде Тебе – не буде нації!

<http://perepys.pl>

Наше Слово

НАД БУТОМ
ПРАВОЮ

Ватра

harazd.net

БЛАГОВІСТ

Антифон